

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

ΜΑΙΟΣ 2021

Στα ίχνη της Επανάστασης: 200 χρόνια μετά...

Περιεχόμενα

- I. **Άρθρο & Εικαστική Δημιουργία**
Ελλάδα, γεννημένη από τις φλόγες (σ. 1-2)
- II. **Επανάσταση και Ευρώπη**
  1. Άρθρο: Η Ελλάδα των Φιλελλήνων και του Σατωμπριάν (σ. 2-3)
  2. Άρθρο: Κάτω τα χέρια σου από το Σύνταγμά μου! (σ. 3-4)
  3. Άρθρο: Όταν ο Ρήγας διδάσκει, 200 χρόνια πριν... (σ. 4)
  4. Victor Hugo, *Το Ελληνόπουλο*: πηγή έμπνευσης των μαθητών -εικαστικές δημιουργίες (σ. 5-6)
  5. Άρθρο: Λόρδος Βύρωνα, ο Άγγλος με την ελληνική ψυχή! (σ. 6-7)
- III. **Η «ταυτότητα» της Επανάστασης – Ο ρόλος της θρησκείας**
  1. Άρθρο: Η Συμβολή του κλήρου στην Ελληνική Επανάσταση (σ. 7)
  2. Άποψη: 1821: κοινωνική επανάσταση ή εθνεγερσία; (σ. 8)
- IV. **Επανάσταση και νομός Αχαΐας**
  1. Άρθρο: Η ιστορία μέσα από το Δημοτικό τραγούδι (σ. 8-9)
  2. Πορτρέτα Ηρώων
    - α. Συνέντευξη του Βουλευτή Ι. Φωτήλα (σ. 9-10)
    - β. Συνέντευξη του Αντιπεριφερειάρχη Δ. Ελλάδας Φ. Ζαΐμη (σ.10-11)
  3. Άρθρο: Η Ιερά Μονή Ομπλού στην Επανάσταση (σ.11)
  4. Οι Δρόμοι του 1821: εικαστικές δημιουργίες (σ.11-12)
- V. **Επανάσταση και Γυναίκες**
  1. Οι αφανείς ηρωίδες στον Αγώνα (σ.13)
  2. Δημιουργική γραφή: Σελίδες Ημερολογίου (σ. 13-14)
- VI. **Η ταυτότητα της σύγχρονης Ελλάδας**
  1. Χρονογραμμή: Πρόσωπα και γεγονότα της σύγχρονης Ελλάδας (σ.14-15)
  2. Η ταυτότητα της ελληνικής γλώσσας -Συνέντευξη του Καθηγητή Γιώργου Ι. Ξυδόπουλου (σ. 16)
  3. Έρευνα: Οι λέξεις και η ιστορία τους (σ. 17)
  4. Άρθρο: Για ποια ελευθερία μιλάμε; (σ. 18)
  5. Άρθρο: Τα Γεγονότα από την αντίθετη πλευρά (σ.18-19)
- VII. **Επανάσταση: πηγή έμπνευσης και δημιουργίας**
  1. Δημιουργικές γραφές: Δύο αντικείμενα αφηγούνται
    - α. Η κα Φουστανέλα (σ.20)
    - β. Ένα στεφάνι δόξας (σ. 20)
  2. Μια διαδικτυακή έκθεση: Τα playmobil στην Επανάσταση (σ. 21)
  3. Βιβλιοπαρουσίαση: *Ο Μάγκας* της Π. Δέλτα (σ. 21-22)
  4. Παραμύθι: Η φιλία στον Πόλεμο (σ. 22)
  5. Ποιήματα (σ.23)
  6. Σταυρόλεξο (σ.24)

Ελλάδα, γεννημένη από τις φλόγες

Της Σταματίας Λεοντίτση (Γ3)

Σε μια υποδουλωμένη χώρα ο χρόνος αποκτά διαφορετικές διαστάσεις. Σταματά να μετρά ή – στην καλύτερη περίπτωση – επιβραδύνεται, βαλτώνει μέσα στη στασιμότητα και την οπισθοδρόμηση.

Και ξαφνικά συνειδητοποιούν οι Έλληνες – που ακόμη δεν είχαν καν ταυτότητα– πως δεν μπορούν πια να βρίσκονται εγκλωβισμένοι αεί σε έναν βρόγχο επιβίωσης προσπαθώντας να σώσουν ό,τι δεν σώζεται, να μαζέψουν τα χαμένα κομματάκια του παζλ, μιας κατακερματισμένης Ελλάδας. Συνέθεσαν, λοιπόν, το δικό τους παζλ εξ αρχής, κομμάτι κομμάτι. Διότι τόσο αργά κι επίπονα ξαναχτίζεις έναν πεσμένο πύργο πολιτισμού, ιδεωδών και αξιών.

Για την ανέγερση του πύργου χρειάστηκε κάτι στο οποίο θα πιστέψει ο λαός, κάτι που θα τον καθοδηγεί. Μια φωτιά που θα έκαιγε στις καρδιές όλων στέλνοντας σημάδια ελπίδας στη ρεαλιστική απαισιοδοξία του μυαλού... η ώρα του εθνικού μας Ξεσηκωμού είχε μόλις ξεκινήσει.

Οι δυσκολίες ήταν πολλές κι εμπόδια δεν έλειψαν, αυτό είναι σίγουρο. Το Εγχείρημα υπήρξε δύσκολο, μα όχι ακατόρθωτο. Κάθε άνθρωπος χρειαζόταν να πειστεί πως αυτό που έκανε έχει σημασία, πως άξιζε ο ίδιος να δώσει τη ζωή του για την επίτευξη ενός ανώτερου αγαθού, την Ελευθερία. Κι ύστερα; **Τι πάει να πει Ελευθερία;** Είναι άραγε δυνατόν να ανακτήσεις πλήρως αυτό που στερήθηκες επί τέσσερις αιώνες, να γεφυρώσεις ένα ένδοξο παρελθόν με ένα αμφίβολο μέλλον; Κι αν ναι, πόσο εύκολα επιτυγχάνεται κάτι τέτοιο;

Ο καθένας συνέβαλε με το δικό του μοναδικό τρόπο, στον βαθμό που μπορούσε. Η παράδοση δίνει έμφαση στη γενναιότητα και την αυταπάρνηση των ανδρών, παραβλέποντας άθελά της συχνά τη συμβολή των αφανών ηρώων· παιδιά, γέροντες, γυναίκες που έδωσαν την περιουσία τους, την ψυχή τους, τη ζωή τους. Πόσο επιτυχής θα ήταν η έκβαση της Επανάστασης χωρίς τις θυσίες τους; Μέσα από αυτές τις θυσίες αναγεννάται η Ελλάδα.

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Βασιλική Κίζιλη, ΠΕ02 και
Αναστασία Πετρολέκα, ΠΕ05.

Η απελευθέρωση της χώρας από τον οθωμανικό ζυγό δεν έδωσε τέλος στον αγώνα – απεναντίας, η μάχη συνεχίστηκε και συνεχίζεται ακόμα. Απλά είναι άλλου τύπου πια. Με την ανεξαρτησία μας δεν είχαμε να νικήσουμε τον εχθρό, αλλά τον εαυτό μας. Ή καλύτερα, να ξαναβρούμε τον εαυτό μας. Την ταυτότητά μας. Έπρεπε μέσα από τα συντρίμια ενός εξαθλιωμένου τόπου να ανασυνθέσουμε το περασμένο μεγαλείο, την αρχαία αίγλη.

Να χτίσουμε από την αρχή τον δικό μας Παρθενώνα.

Το ελεύθερο πνεύμα των προγόνων μας προκάλεσε –απαιτούσε μάλλον – την αλλαγή. Η ανόρθωση του εθνικού μας κύρους υπήρξε ο απώτερος στόχος και απόρροια, φυσικά, της εξέλιξης σε κάθε πιθανό τομέα. Μέσα από τις φλόγες διαμορφώθηκε ένα κράτος που καλούνταν να κάνει τα πρώτα του βήματα στη σύγχρονη εποχή και εξαρχής να χαράζει τη δική του ιστορία. Αυτό το κράτος οφείλουμε να τιμάμε! Εκείνο που, παρά τις μύριες δυσμενείς συνθήκες, παρά τις ατυχίες και τα δεινά, δεν παραδόθηκε μήτε στον εχθρό, μήτε στον εαυτό του.

Οι συνεχείς προσπάθειες έφεραν στο φως ένα θαυμαστό έργο: όχι μόνο αξιοποιήθηκαν πολλές ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη, αλλά αναδείχθηκαν, ακόμη, σπουδαίες προσωπικότητες, λογοτέχνες, μουσικοί, επιστήμονες. Δόθηκε η δυνατότητα στον ελληνικό πληθυσμό του 19ου αιώνα να γνωρίσει και να εντρυφήσει σε εξάισια κείμενα γραμμένα από επιφανείς ανθρώπους του τόπου μας και αλλοεθνείς. Μαζί με τους υπόδουλους Έλληνες αναστήθηκε η φύση ως ύστατη ένδειξη της ανάγκης για την παλιγγενεσία μας...

Η εικαστική δημιουργία, έργο της γράφουσας,

Επανάσταση και Ευρώπη

Η Ελλάδα των Φιλελλήνων και του Σατωμπριάν

Της Έλλης Σωτηροπούλου (Γ2)

Ο Φιλελληνισμός υπήρξε αδιαμφισβήτητα ένα σημαντικό κίνημα, το οποίο συνέβαλε καθοριστικά στον αγώνα των Ελλήνων για τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Ήταν ένα κίνημα του δυτικού κόσμου που εξέφραζε αλληλεγγύη και αγάπη προς την Ελλάδα είτε με οικονομική ενίσχυση, είτε με στρατιωτική βοήθεια είτε ηθικά και συναισθηματικά, προβάλλοντας τον αγώνα και την αυτοθυσία σε πίνακες ζωγραφικής, ποιητικά έργα και δημοσιεύσεις σε εφημερίδες.

Η λατρεία και ο υπέρμετρος θαυμασμός για το λαμπρό αρχαίο ελληνικό παρελθόν δικαιολογούν τις ενέργειες των δυτικοευρωπαίων οι οποίοι αναζητούν την Ελλάδα του χρυσού αιώνα του Περικλή, των γραμμάτων, των τεχνών και της δημοκρατίας. Αυτή η στάση απέναντι στο αρχαίο ελληνικό παρελθόν δεν προέκυψε αιφνίδια αφού κινήματα, όπως η Αναγέννηση και ο Διαφωτισμός

αποτυπώνει τη δική της ερμηνεία για το νόημα της Επανάστασης.

βασίζονται στην κλασική αρχαιότητα. Οι Ευρωπαίοι της εποχής συγκινούνται με οποιοδήποτε στοιχείο ελληνισμού: διαβάζουν αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, μελετούν αρχαία ελληνικά έργα τέχνης (αγάλματα, κτήρια, ναούς) και μεταφέρουν το αρχαίο ελληνικό πνεύμα στα πέρατα του κόσμου.

Επιστήμονες, διανοούμενοι, ποιητές, καλλιτέχνες, πολιτικοί, ενθουσιασμένοι από το αρχαίο κλέος, ταξιδεύουν στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα ως περιηγητές και καταγράφουν τις σκέψεις, τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους.

Ένας από αυτούς είναι και ο **Φρανσουά-Ωγκύστ-Ρενέ, υποκόμης ντε Σατωμπριάν** (François-Auguste-René, vicomte de Chateaubriand), βασικός εκπρόσωπος του ρομαντισμού. Ήταν συγγραφέας, πολιτικός και -πάνω από όλα- ενεργός Φιλέλληνας, ο οποίος μετά το ταξίδι του στην Ελλάδα το

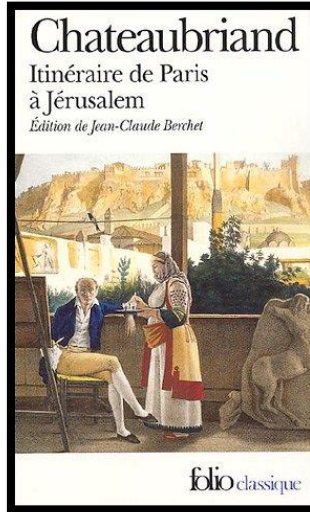

1806, γράφει το *Οδοιπορικόν εκ Παρισίων εις Ιερσόλυμα*. Στο οδοιπορικό του εκφράζεται η αρχαιολατρία και ο θαυμασμός του για τους Έλληνες. Η Ελλάδα για αυτόν είναι η χώρα των μουσών, η χώρα της οποίας τα χώματα και τα μνημεία είχαν ζυμωθεί με δόξα.

Ωστόσο, ο Σατωμπριάν ψάχνει αλλά δε βρίσκει την Αρχαία Ελλάδα. Αισθάνεται απογοήτευση για τη σύγχρονη κατάσταση της χώρας, η οποία απέχει παρασάγγας από την εικόνα που έχει σχηματίσει στο μυαλό του. Αντικρύζει μία χώρα έρημη, φτωχή, με κατοίκους που δεν αντιλαμβάνονται την αξία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού τους. Η Ελλάδα δεν είναι τίποτα άλλο παρά «καλύβες από ξερή λάσπη περισσότερο κατάλληλες για καταφύγιο ζώων παρά ανθρώπων –γυναίκες και παιδιά με κουρέλια που φεύγουν μακριά όταν πλησιάζει ξένος και γενίτσαρος».

Μέσα από τη ματιά, επομένως, του Σατωμπριάν γίνεται αντιληπτή η αντίθεση ανάμεσα στη σοφία, τη

λογική και τη δημοκρατία του αρχαίου κόσμου και την εξαθλίωση του υπόδουλου ελληνισμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Για τον Γάλλο περιηγητή, η **αρχαία ελληνική αίγλη δεν είναι παρά μια ουτοπία**. Ο Λεωνίδας, ο Λυκούργος, ο Θεμιστοκλής δεν υπάρχουν πια. Ο λόγος του Δημοσθένη, η ευθυμία από τις γιορτές της Δήλου, οι ιαχές από τις ένδοξες ναυμαχίες και οι φωνές του Οιδίποδα Τύραννου, του Φιλοκτήτη και της Εκάβης έχουν σιωπάσει. Αντηχούν μόνο οι φωνές των σκλαβωμένων Ελλήνων. Θα χρειαστούν πολλά χρόνια ακόμη μέχρι η Ελλάδα να ξαναβρεί τη χαμένη της ταυτότητα.

Επανάσταση και Ευρώπη

Touche pas à ma Constitution!

Κάτω τα χέρια σου από το Σύνταγμά μου!

Της Ελένης-Μαρίας Τριάντη (Γ2)

Κατά τη διάρκεια του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, οι επαναστατημένοι Έλληνες υιοθέτησαν τρία συνταγματικά κείμενα, εμφανώς επηρεασμένα από αυτά της Γαλλίας του 1793 και του 1795, καθώς και από τη Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη. Ο εκτενής κατάλογος των θεμελιωδών δικαιωμάτων των Συνταγμάτων της Εθνεγερσίας καταδεικνύει τη δημοκρατική, και άρα αβασιλευτή, φύση του πολιτεύματος του εκκολλαπτόμενου ελληνικού κράτους.

Συγκεκριμένα, το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος» (1822), που ψηφίστηκε στην Α Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, περιείχε λίγες διατάξεις σχετικές με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ένα χρόνο αργότερα, το 1823, ο «Νόμος της Επιδαύρου», που προέκυψε από τις εργασίες της Β Εθνοσυνέλευσης, κατοχυρώνει περαιτέρω τα ατομικά δικαιώματα επιβεβαιώνοντας τόσο τον πρωτοπόρο χαρακτήρα του πρώτου συντάγματος όσο και την επιρροή του από τη Γαλλική Διακήρυξη. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Διακήρυξης, οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ελεύθεροι. Το άρθρο Θ' του ελληνικού Συντάγματος του 1823 αναφέρει ότι κάθε άνθρωπος «παντός γένους και πάσης θρησκείας, άμα πατήσας το ελληνικόν έδαφος είναι ελεύθερος».

Σύμφωνα με το άρθρα 3 & 16 της Γαλλικής Διακήρυξης, η κοινωνία στην οποία δεν έχουν καθοριστεί με ακρίβεια τα δικαιώματα των πολιτών της και η διάκριση των εξουσιών,

δεν μπορεί να θεωρηθεί οργανωμένη. Η εθνική κυριαρχία και η αρχή της διάκρισης των εξουσιών, αναφέρονται ως θεμελιώδεις για την πολιτική οργάνωση της Ελλάδας και στα τρία συντάγματα. Όμως ρητή και σαφής αναφορά σε αυτές τις αρχές γίνεται στο «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος», που ψηφίστηκε στην Τροιζήνα το 1827 (άρθρα 5 & 36). Πρόκειται για το αρτιότερο επαναστατικό σύνταγμα.

Με πρότυπο τη Γαλλική Διακήρυξη (άρθρο 6), οι πρωτεργάτες των τριών Εθνοσυνελεύσεων συμπεριλαμβάνουν στα άρθρα των κειμένων τους (άρθρο Σ' του Συντάγματος του 1822 και άρθρο Γ' και των τριών Συνταγμάτων) τις αρχές της ισονομίας, της αξιοκρατίας και αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε πολίτη να μετέχει στα δημόσια αξιώματα, στις θέσεις

και τις υπηρεσίες ανάλογα με τις ικανότητές του και με καμία περαιτέρω διάκριση.

Ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου, όπως οι αρχές της ελευθερίας της έκφρασης, της ανεξιθρησκείας, της ελεύθερης ανταλλαγής σκέψεων και ιδεών των άρθρων 10 & 11 της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη, αποτέλεσαν τη βάση για το πρώτο άρθρο και των τριών Συνταγμάτων στο οποίο προβλέπεται η ανεξιθρησκεία. Ενώ το άρθρο 26 του πολιτικού κειμένου της Τροιζήνας ορίζει με σαφήνεια αλλά με περιορισμούς ότι «οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα χωρίς προ εξέτασιν να γράψωσι, και να δημοσιεύσωσι ελευθέρως δια του τύπου, ή άλλως τους στοχασμούς και τας γνώμας τους, φυλάττοντες τους ακολούθους όρους...»

Η κληρονομιά του γαλλικού φιλελευθερισμού και της κατοχύρωσης θεμελιωδών δικαιωμάτων θα επηρεάσει όλα τα επόμενα συντάγματα. Παρά το γεγονός ότι τα τρία συντάγματα και ειδικά το τελευταίο της Τροιζήνας δεν εφαρμόστηκαν, αποτέλεσαν μια σημαντική παρακαταθήκη για τις πολιτικές εξελίξεις που θα λάβουν χώρα στο ανεξάρτητο πλέον ελληνικό κράτος.

Μετά από μακροχρόνιους αγώνες και θυσίες, το 1975 με το τέλος της δικτατορίας της 21^{ης} Απριλίου 1967, ψηφίστηκε το Σύνταγμα που ισχύει σήμερα. Βασικά του συστατικά

είναι η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας (άρθρο 1), ο σεβασμός στις ατομικές ελευθερίες, στα ανθρώπινα δικαιώματα, στη ζωή και στο δικαίωμα συμμετοχής του ατόμου στα πολιτικά δρώμενα, η προστασία της περιουσίας ως θεμελιώδες στοιχείο της ελευθερίας, και φυσικά ο διαχωρισμός των εξουσιών που αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της δημοκρατίας (άρθρο 26). Για αυτό λοιπόν **κάτω τα χέρια σου από το Σύνταγμα μου!**

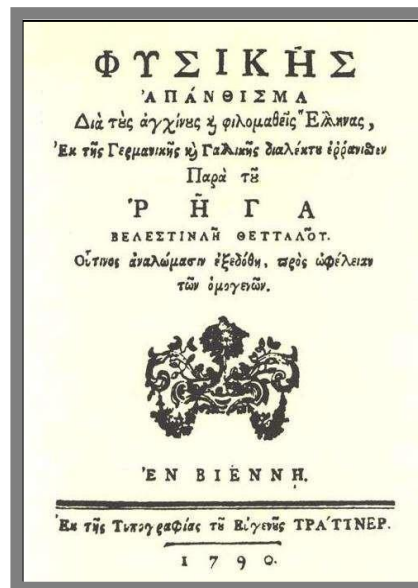
ΟΤΑΝ Ο ΡΗΓΑΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΦΥΣΙΚΗ, 200 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ...

«Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά».

Των: Ελένης-Άννας Αλεξοπούλου (Γ1), Σωτηρίας-Έλλης Σωτηροπούλου (Γ2), Τρισεύγενης Τζεφριού (Γ2), Παρασκευής Ταξιαρχιώτη (Β2), Δανάης-Θεοδώρας Χαρίτου (Β2). Από τον Όμιλο Αριστείας στη Φυσική – Υπεύθυνος καθηγητής: Αντώνης Λίτινας, ΠΕ04.01

Ο Ρήγας Βελεστινλής γράφοντας το βιβλίο του: «Φυσική απάνθισμα», που εκδόθηκε στη Βιέννη το 1790 με δικά του έξοδα, επηρεάστηκε έντονα από τη Γαλλική Εγκυκλοπαίδεια των φιλοσόφων του Διαφωτισμού Denis Diderot και Jean-Baptiste le Rond d'Alembert που είχε εκδοθεί το 1751 στη Γαλλία. Έτσι, ο Ρήγας μεταφέρει στον Ελλαδικό χώρο την επιστημονική γνώση της Ευρώπης του Διαφωτισμού και έχει ως σκοπό την καταπολέμηση των δεισιδαιμονιών και των προκαταλήψεων από τη ζωή των Ελλήνων. Για να γίνει κατανοητή η επιστημονική γνώση στους αναγνώστες του βιβλίου, χρησιμοποιεί «απλούν» ύφος στην διατύπωση της. Με το διδακτικό του ένστικτο, μετασχηματίζει όρους και φαινόμενα με παραστατικό τρόπο έτσι ώστε να είναι προσιτά στον Ελληνικό λαό και κυρίως τους αγρότες. Μεγάλα κομμάτια του βιβλίου είναι μεταφράσεις από την Εγκυκλοπαίδεια, ώστε να δοθεί στο έργο επιστημονική εγκυρότητα.

Μέσα στο έργο του μελετάει και εξηγεί βασικές έννοιες και φαινόμενα Αστρονομίας και Φυσικής, με μορφή διαλόγου μεταξύ μαθητή-καθηγητή, μέθοδο ερώτησης-απάντησης, εκσυγχρονίζοντας έτσι τη διδασκαλία. Ο απώτερος στόχος του Ρήγα Βελεστινλή είναι μέσω του βιβλίου του να μυήσει τους υπόδουλους Έλληνες στο κίνημα του Διαφωτισμού, να αναδείξει τη σημασία της μόρφωσης και τον αποκλεισμό της μεψιμοιρίας από τη ζωή τους. Ο ίδιος πίστευε πως η Φυσική επιστήμη οδηγεί στην πνευματική απελευθέρωση του ανθρώπου και μέσω του βιβλίου του προετοιμάζει τους Έλληνες να διεκδικήσουν την ελευθερία τους. **Με την εκλαϊκευμένη διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών, προσπαθεί να καταλήξει στην πνευματική αφύπνιση του ελληνικού λαού.** Επιδιώκει να τους αποδείξει πως τα φαινόμενα που εκτυλίσσονται στο περιβάλλον υπακούουν τους φυσικούς νόμους. Αν ο άνθρωπος τους μελετήσει, μπορεί να βελτιώσει το βιοτικό του επίπεδο. Καθένας πρέπει να κατανοήσει αυτούς τους

καθημερινότητα βασίζονται όλες σε φυσικά φαινόμενα που δεν πρέπει να προκαλούν φόβο και να συσχετίζονται με τη μοίρα και τις προκαταλήψεις στη ζωή του ανθρώπου.

Το απάνθισμα του Ρήγα Βελεστινλή, συνεχίζει να επηρεάζει και τη σημερινή εποχή καθώς λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν πρώτη φορά σε αυτό το ελληνικό επιστημονικό βιβλίο έχουν ενταχθεί στο σύγχρονο ελληνικό λεξιλόγιο. Κάποιες από αυτές είναι: **ανεμόπτερο, μαγνητισμός, πνευμονική φλέβα και αρτηρία, ηλεκτρόμετρο** και η λέξη **χυμεία**, προερχόμενη από τη λέξη χυμός, που σήμερα χρησιμοποιείται με διαφορετική ορθογραφία.

Συνοψίζοντας, το απάνθισμα Φυσικής βοηθά στη διάλυση της αμάθειας και στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης στον ελληνικό πληθυσμό εκείνης της εποχής. Με την απλή γλώσσα που χρησιμοποιεί, την απλή διεξαγωγή των πειραμάτων και τη διαλογική μέθοδο οδηγεί τον λαό στη διέγερση της περιέργειας, στον θαυμασμό της γνώσης, με απώτερο σκοπό την πνευματική του απελευθέρωση και την ολική απελευθέρωση από τη σκλαβιά του Τουρκικού ζυγού.

νόμους για να απαλλαγεί από τον φόβο που δημιουργούν οι δεισιδαιμονίες και οι προλήψεις. Πιο συγκεκριμένα, προλήψεις όπως: ο κόκκινος ουρανός ως σημάδι θανάτου, οι κομήτες ως προάγγελοι συμφοράς, οι εκλείψεις της Σελήνης ως οργισμένος θεός και η επιρροή των αστεριών στην

Επανάσταση και Ευρώπη

Victor Hugo *Το Ελληνόπουλο*: πηγή έμπνευσης των μαθητών

Κ. Γ. Παπαγιαννάκη, *Το Ελληνόπουλο*. 1837. Μουσείο Μπενάκη.

Ο Βίκτωρ Ουγκώ (Victor Hugo), ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του ρομαντισμού και γνωστός Φιλέλληνας έγραψε το 1828 το ποίημα *L'Enfant (Το Ελληνόπουλο)* το οποίο ανήκει στη συλλογή *Les orientales* (Τα Ανατολίτικα) και αναφέρεται στην καταστροφή της Χίου από τους Οθωμανούς Τούρκους στις 30 Μαρτίου 1822. Το ποίημα, που μεταφράστηκε από τον Κωστή Παλαμά, είναι ένας ύμνος στο πνεύμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού που σβήνει μέσα στο σκοτάδι του οθωμανικού ζυγού. Η Χίος, ένα ειδυλλιακό μέρος, ένας τόπος παραδεισένιος καταστρέφεται από τις θηριωδίες των Τούρκων κατακτητών και μαζί του χάνεται και η αθωότητα της παιδικής ηλικίας. **Μπορεί άραγε ο λυτρωτικός χαρακτήρας της ποίησης να απαλύνει τον πόνο και τη δυστυχία του μικρού παιδιού;** Ο Βίκτωρ Ουγκώ, ένθερμος υποστηρικτής του λόγου, θέτει ωστόσο σε αμφισβήτηση τη δύναμη της ποίησης απέναντι στη σκληρότητα και τη βία του πολέμου.

Alexandre Colin, *Ελληνόπουλο*. 1829-1830. Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη

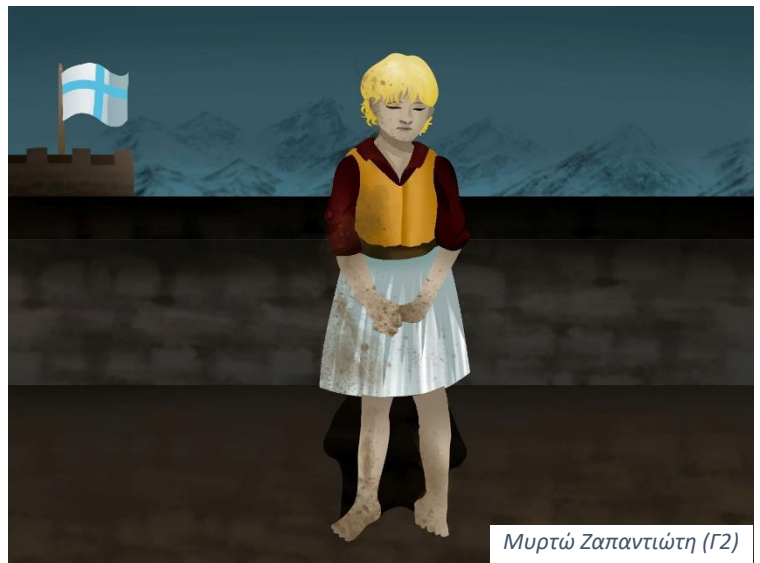
Οι μαθητές μελέτησαν το ποίημα, εμπνεύστηκαν και δημιούργησαν, ο καθένας με τον τρόπο του τη δική του εκδοχή

Τό ελληνόπουλο

Τούρκοι διαβήκαν. Χαλασμός, θάνατος πέρα ως πέρα.
'Η Χίο, τ' όλόμορφο νησί, μαύρη απομένει ξέρα, με τὰ
κρασιά, με τὰ δεντρά τ' άρχοντονήσι, πού βουνά και
σπίτια και λαγκάδια και στο χορό τις λυγερές καμιά φορά
τὰ θράδια καθρέφτιζε μέσ' στα νερά.

'Ερμιά παντοῦ. Μά κοιτάζε κι άπάνου εκεί στο θράχο,
στοῦ κάστρου τὰ χαλάσματα κάποιο παιδί μονάχο
κάθεται, σκύβει θλιβερά τὸ κεφαλάκι, στήριγμα και
σκέπη τοῦ απομένει μόνο μιὰ ν' άσπρη άγράμπελη σάν
αυτό ξεχασμένη μέσ' στην άφάνταστη φθορά

-Φτωχὸ παιδί, πού κάθεσαι ξυπόλυτο στις ράχες
γιὰ νὰ μὴν κλαῖς λυπητερά, τ' ήθελες τάχα νά'χες
γιὰ νὰ τὰ ιδῶ τὰ θαλασσά ματάκια σου ν' άστράψουνε,
νὰ ξαστερώσουν πάλι,

Μυρτώ Ζαπαντιώτη (Γ2)

Τρισεύγενη Τζεφριού (Γ2)

και νὰ σηκώσης χαρωπά σάν πρώτα τὸ κεφάλι
μὲ τὰ μαλλάκια τὰ χρυσά;
Τί θέλεις, άτυχο παιδί, τί θέλεις νὰ σοῦ δόσω
γιὰ νὰ τὰ πλέξης ξέγνοιαστα, γιὰ νὰ τὰ καμαρώσω
ριχτά στους ὤμους σου πλατιά
μαλλάκια πού τοῦ ψαλλιδιοῦ δὲν τᾶχει άγγίξει ή κόψη, και
σκόρπια στη δροσάτη σου τριγύρω γέρνουν ὄψη
και σάν τὴν κλαίουσα τὴν ιτιά;
Σάν τί μπορούσε νὰ σοῦ διώξη τάχα τὸ μαράζι;
Μήπως τὸ κρίνο άπ' τὸ Ἰράν πού τοῦ ματιοῦ σου μοιάζει;
Μὴν ὁ καρπὸς άπ' τὸ δεντρί
πού μέσ' στη μουσουλμανική παράδεισο φυτρώνει,
κ' έν' άλογο χρώμα έκατὸ κι άν πηλαλάει, δὲ σώνει
μέσ' άπ' τὸν ἴσκιο του νὰ βγῆ;
Μή τὸ πουλί πού κελαϊδάει στο δάσος νύχτα μέρα
και με τὴ γλύκα του περνάει και ντέφι και φλογέρα;

Τί θές κι άπ' όλα τ' άγαθά
τοϋτα; Πές! Τ' άνθος, τόν καρπό; θές τόν πουλί; -Διαβάτη,

μοϋ κράζει τόν 'Ελληνόπουλο μέ τόν γαλάζιο μάτι'
βόλια, μπαρούτη θέλω, νά!

Μετάφραση: Κωστής Παλαμάς

Χρήστος Δελδήμος (Γ3)

Επανάσταση και Ευρώπη

Λόρδος Βύρωνα: ο Άγγλος με την ελληνική ψυχή!

Της Σοφίας Μπάκου (Α1)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Μωραΐτη, ΠΕ06

Το όνομα του Λόρδου Βύρωνα είναι συνώνυμο με το ρεύμα του φιλελληνισμού. Η ρομαντική του φύση και η λατρεία του για την αρχαία Ελλάδα τον έκαναν να βοηθήσει τον

Αγώνα των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία, τόσο με χρήματα από την προσωπική του περιουσία, όσο και με διπλωματική επιρροή αποστέλλοντας επιστολές σε ηγεμόνες, προσωπικότητες και διάφορους εκπροσώπους χωρών.

Αν και βρισκόταν στην Ελλάδα από τον Αύγουστο του 1823, στο Μεσολόγγι έφτασε στις 5 Ιανουαρίου 1824, όπου τον υποδέχτηκαν τα πλήθη της Ιερής πόλης με

Lord Byron at Missolonghi - Από Θεόδωρος Βρυζάκης - Originally from fr.wikipedia; description page is/was here., Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1739270>

της 19^{ης} Απριλίου 1824, άφησε την τελευταία του πνοή στο Μεσολόγγι, λόγω υψηλού πυρετού. Οι

ενθουσιασμό. Στο πρόσωπό του έβλεπαν τον λυτρωτή. Αν και ήταν ποιητής, ήθελε να είναι μάχιμος και ορίστηκε επικεφαλής ομάδας Σουλιωτών, τους οποίους θεωρούσε τους πιο ατρόμητους πολεμιστές της Ελλάδας. Ως μετριοπαθής άνθρωπος, έδρασε στο Μεσολόγγι συμφιλιοτικά σε περιπτώσεις ταραχών μέσα στην πόλη.

Δυστυχώς, ο Φιλέλληνας ποιητής δεν πρόλαβε να δει την Ελλάδα ανεξάρτητη και ελεύθερη. Χαράματα

Μεσολογγίτες, σε εκδήλωση του πένθους έριξαν 37 κανονιοβολισμούς από την ανατολή του ηλίου, μία κάθε λεπτό, καθώς ο Βύρων ήταν τότε μόνο 37 ετών. Χαρακτηριστικά είναι και τα τελευταία λόγια του άντρα για την Ελλάδα **«Της έδωσα τον καιρό, την υγεία μου, την περιουσία μου, και τώρα της δίνω τη ζωή μου. Τι μπορούσα να κάνω περισσότερο;»**

Ακόμη και σήμερα ο λόρδος Βύρων και η συνεισφορά του στον Αγώνα παρουσιάζεται σε σχολικά εγχειρίδια, σε ιστορικά άρθρα, και σε έργα τέχνης, μα πάνω από όλα βρίσκεται στις καρδιές μας! Η ανιδιοτελής προσφορά του, η οποία πηγάζει από τη βαθιά αγάπη του για την πατρίδα μας, αποτελεί αντικείμενο θαυμασμού. **Παρά την αγγλική του ταυτότητα, η ψυχή του ήταν ελληνική!**

Ας αναρωτηθούμε λοιπόν. Κατά πόσο σήμερα οι άνθρωποι υπερασπίζονται το συλλογικό συμφέρον, όπως έκανε ο Byron; Είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι ενδιαφέρονται για το

Lord Byron on his Death Bed -Από Joseph Denis Odevaere - Web Gallery of Art: Εικόνα Info about artwork, Κοινό Κτήμα, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3303327>

προσωπικό τους συμφέρον. Ωστόσο, υπάρχουν και εκείνοι, οι οποίοι δρουν εθελοντικά, με σκοπό το συλλογικό καλό του πλανήτη χωρίς αντάλλαγμα και με μόνο όπλο τους την πίστη και το σεβασμό στον άνθρωπο και τα δικαιώματά του.

Η «ταυτότητα» της Επανάστασης-Ο ρόλος της θρησκείας

Η συμβολή του Κλήρου στην Ελληνική Επανάσταση

Του Αντώνη Κουτσού (Γ3) -Επιβλέπων καθηγητής: π. Ευάγγελος Πριγκιπάκης, ΠΕ01

Η Επανάσταση του 1821 υπήρξε ένα σημαντικό πολιτικό γεγονός για την ιστορία της Ευρώπης κατά τον 19^ο αιώνα και οδήγησε στη δημιουργία ενός εθνικού κράτους σε μια εποχή που κυριαρχούσαν οι πολυεθνικές αυτοκρατορίες.

Ποιος ήταν ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε αυτόν τον Αγώνα; Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα οφείλουμε να εξετάσουμε τον ρόλο της τόσο στην προεπαναστατική εποχή όσο και στην επαναστατική περίοδο.

Σύμφωνα με τον οθωμανικό τρόπο διαχωρισμού των υπηκόων του Σουλτάνου, η ορθόδοξη ελληνική κοινότητα αποτελούσε το «Μιλλιέτ - Ρουμ» και ο Πατριάρχης αναγνωριζόταν ως πολιτικός και πνευματικός ηγέτης, στον οποίο είχαν παραχωρηθεί προνόμια από την Υψηλή Πύλη. Έτσι η Εκκλησία, πέρα από τον πνευματικό της ρόλο, απέκτησε και πολιτικές αρμοδιότητες.

Αξιοποιώντας την ευκαιρία ειδικών προνομίων που του παραχωρήθηκαν, ο πρώτος μετά την Άλωση Πατριάρχης Γεώργιος ή Γεννάδιος Σχολάριος, ίδρυσε εκπαιδευτικά ιδρύματα, με πρώτο την Πατριαρχική Ακαδημία Κωνσταντινουπόλεως. Ακολούθησε η ίδρυση και πολλών άλλων σχολών, στις οποίες δίδαξαν λόγιοι κληρικοί και αρχιερείς.

Γενικότερα η εκπαίδευση μετά την Άλωση της Πόλης είχε ως αφητηρία την Εκκλησία και οι περισσότεροι δάσκαλοι ήταν ιερωμένοι, είτε επρόκειτο για τους μεγάλους Δασκάλους του Γένους, που ήταν πολύ μορφωμένοι, φορείς νεωτερικών ιδεών και των αρχών του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, είτε για

ολιγογράμματος μοναχούς και κληρικούς που δίδασκαν στα ελληνόπουλα τα στοιχειώδη, χρησιμοποιώντας εκκλησιαστικά βιβλία.

Στους πρώτους αιώνες της Οθωμανικής κυριαρχίας επίσης, εκπρόσωποι του κλήρου οργάνωσαν επαναστατικά κινήματα ή συμμετείχαν σε αυτά, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τις εξεγέρσεις που οργάνωσε ο Μητροπολίτης Τρίκκης Διονύσιος Φιλόσοφος ή Σκυλόσοφος (1600/1611).

Καθώς πλησίαζε η ώρα του ξεσηκωμού, πολλοί κληρικοί συμμετείχαν στην κινητοποίηση των απογοητευμένων υπόδουλων Ελλήνων, μνήθηκαν στη Φιλική Εταιρεία και ανέλαβαν επαναστατική δράση. Επίσης, ανέλαβαν πολιτική δράση στις συνελεύσεις πριν από την έναρξη της Επανάστασης, αλλά και στις μετέπειτα Εθνοσυνελεύσεις και τα διοικητικά όργανα. Πολλοί κληρικοί μάλιστα αναδείχθηκαν ως ιστοριογράφοι – απομνημονευματογράφοι, καθώς κατέγραψαν τη δράση τους στον Αγώνα. Πολύ σημαντική υπήρξε και η συνεισφορά των μοναχών και των μοναστηριών στον Αγώνα. Τα μοναστήρια - λόγω και της αρχιτεκτονικής τους - λειτούργησαν ως χώροι μυστικής επαναστατικής δράσης, ορμητήρια, καταφύγια, τόποι θυσίας, λίκνα της πνευματικής και πολιτιστικής ιστορίας του τόπου μας. Η Επανάσταση ξεκίνησε από τα μοναστήρια και πολλοί μοναχοί θυσιάστηκαν στη διάρκειά της.

Η μεγαλύτερη προσφορά του κλήρου στο Έθνος ήταν η συμμετοχή του στις ένοπλες συγκρούσεις και οι θυσίες επιφανών ιεραρχών. Πολλοί ιερωμένοι έπεσαν στα πεδία των μαχών. Η προσφορά τους έχει αναγνωριστεί τόσο από τους συναγωνιστές τους στην Επανάσταση όσο και από τους μετέπειτα ιστορικούς.

Συμπερασματικά, η Εκκλησία έπαιξε καταλυτικό ρόλο, τόσο στην πνευματική αφύπνιση του Γένους, όσο και στην εκδήλωση της επαναστατικής του δράσης.

Άποψη

1821: κοινωνική επανάσταση ή εθνεγερσία;

Της Τρισεύγεννης Τζεφριού (Γ2)

Διακόσια ελεύθερα χρόνια χωρίς τον οθωμανικό ζυγό. Διακόσια χρόνια μνήμης της Ελληνικής Επανάστασης, αλλά και διακόσια χρόνια διχογνωμίας ως προς τον χαρακτήρα και τον σκοπό της. Ένα δίλημμα αναβιώνει αυτήν την περίοδο ανάμνησης και επανεξέτασης της ιστορίας: ήταν άραγε κοινωνική/ταξική ή εθνική η επανάσταση; Μέρος του εορτασμού λοιπόν ως αποτελέσει και η ανάδειξη του εθνικού χαρακτήρα της, γιατί η επανάσταση ήταν *υπέρ Πίστεως και Πατρίδος* και τα επιχειρήματα εκείνων που ισχυρίζονται το αντίθετο ακυρώνονται από την ίδια την ιστορία. Σκοπός της επανάστασης ήταν η απελευθέρωση του Γένους από τον οθωμανικό ζυγό και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με την πρωτεύουσά της Κωνσταντινούπολη.

Επειδή ακριβώς η επανάσταση των Ελλήνων έγινε σύμφωνα με τον Υψηλάντη «*υπέρ πίστεως και πατρίδος*» στον απελευθερωτικό αγώνα συμμετείχαν Έλληνες από όλες ανεξαιρέτως τις κοινωνικές τάξεις, ώστε να είναι πάμπολλα τα παραδείγματα των ηρώων από ολόκληρη την κοινωνική πυραμίδα που πολέμησαν μαζί για να απαλλαγούν από τον κατακτητή. Η Μαντώ Μαυρογένους λόγου χάρη, η οποία καταγόταν από υψηλή κοινωνική τάξη διέθεσε όλη της την περιουσία για τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Το ίδιο και ο Μακρυγιάννης. Αναλογιζόμενοι λοιπόν, το πλήθος των Ελλήνων ηρώων που συμμετείχαν στον αγώνα της ελευθερίας, δεν χωράει αμφιβολία ότι αγωνίστηκαν όλοι με θάρρος για την πίστη και την πατρίδα μας.

Το γεγονός επίσης ότι το Πατριαρχείο, οι κοτζαμπάσηδες και οι προεστοί αρνήθηκαν αρχικά να συμμετάσχουν στην επανάσταση και αποστασιοποιήθηκαν από αυτήν δεν είναι λόγος για να χαρακτηριστεί ως ταξική. Η άρνησή τους οφειλόταν κυρίως στην αμφιβολία τους για την ωριμότητα του εγχειρήματος και την ετοιμότητα του υπόδουλου Γένους να το πραγματώσει. Ωστόσο όμως, αμέσως μετά την έκρηξή της την υποστήριξαν με θέρμη και αγωνίστηκαν για την επιτυχία της. Ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄,

παρόλο που αφόρισε επίσημα την επανάσταση για να κατευνάσει την οργή του σουλτάνου, ήταν παράλληλα μέλος της Φιλικής Εταιρείας και αγωνιζόταν για την καλύτερη προετοιμασία του αγώνα της ελευθερίας. Η διφορούμενη αυτή στάση ήταν σε γνώση των Φιλικών και των οπλαρχηγών, εφόσον αποσκοπούσε στην αποφυγή σφαγών χιλιάδων Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη. Γι' αυτό το λόγο και ο Υψηλάντης καλούσε τους επαναστάτες να μην πτοούνται από τους αφορισμούς, «*καθότι γίνονται με βίαν και δυναστείαν και άνευ θελήσεως του Πατριάρχου*».

Έτσι, η επαναστατική φλόγα δεν περιορίστηκε σε έναν τόπο ούτε σε μια ομάδα ή κοινωνική τάξη του υπόδουλου Ελληνισμού, αλλά όλοι, ανεξαρτήτου καταγωγής και κοινωνικής θέσης συνεισέφεραν, κάτω από τις οδηγίες της Φιλικής Εταιρείας και κατά τις δυνάμεις του ο καθένας, στην επιτυχία του κοινού αγώνα. Έλληνες όλων των τάξεων και των ηλικιών, αλλά και από όλα τα μέρη, τα αγγλοκρατούμενα Επτάνησα και φιλέλληνες από την Ευρώπη έσπευσαν να βοηθήσουν την επανάσταση. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης υπογραμμίζει σαφώς αυτή την καθολική συμμετοχή όταν γράφει πώς «*σαν μία βροχή ήρθε σε όλους μας ή επιθυμία της και όλοι, και οι κληρικοί και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι γραμματισμένοι και οι έμποροι, όλοι συμφωνήσαμε στον ίδιο σκοπό και κάναμε την επανάσταση*». Αυτό οφειλόταν στον απελευθερωτικό της χαρακτήρα, αφού, όπως αναφέρει ο Γέρος του Μοριά, «*η επανάστασις, η εδική μας δεν ομοιάζει με καμμίαν από όσας γίνονται την σήμερον εις την Ευρώπην. Της Ευρώπης αι επαναστάσεις εναντίον των διοικήσεών τους είναι εμφύλιος πόλεμος, ο εδικός μας πόλεμος ήτο ο πλέον δίκαιος. Ήτο έθνος με άλλον έθνος!*». Το κίνητρό της ήταν η ελευθερία της πατρίδας με όπλο την ορθόδοξη πίστη. Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης τονίζει χαρακτηριστικά για την σημασία της στον απελευθερωτικό αγώνα, πως «*είναι καιρός να κρημνίσωμεν από τα νέφη την ημισέληνον και να υψώσωμεν το σημείον, δι' ου πάντοτε, λέγω τον Σταυρόν, και ούτω να εκδικήσωμεν την πατρίδα και την ορθόδοξον ημών πίστιν από την ασεβή των ασεβών καταφρόνησιν!*».

Με βαθιά πίστη λοιπόν και δίψα για λευτεριά οι Έλληνες στο σύνολό τους αγωνίστηκαν δίνοντας ακόμη και την ίδια τους τη ζωή για την πατρίδα! Αγωνίστηκαν για τη δημιουργία ενός Ανεξάρτητου Εθνικού κράτους!

Επανάσταση και νομός Αχαΐας

Η ιστορία μέσα από το δημοτικό τραγούδι

Της Δήμητρας Πλώτα (Γ2)

Πολλά είναι τα δημοτικά τραγούδια της Πελοποννήσου που αναφέρονται στην Ελληνική Επανάσταση και τους

αγωνιστές της. Περιγράφουν στιγμές, συναισθήματα, δίνουν πληροφορίες για τους ήρωες, το γενικότερο

μάχιμο και άμαχο πληθυσμό, τις σημαντικές μάχες, αλλά και για στοιχεία της καθημερινής ζωής της εποχής. Άλλα μιλούν αποκλειστικά για έναν ήρωα, όπως το παρακάτω δημοτικό που αναφέρεται στον Παναγιωτάκη Φωτήλα, γνωστό αγωνιστή που πολέμησε στις μάχες του Λάλα, αλλά και του Σαραβαλιού.

*Πέθανε το αρχοντόπουλο του κόσμου το καμάρι
και η Αισέ η Τούρκισσα πούχε ομορφιά και χάρη
Αφού της έλειψε το φως γκρεμίστηκε και πάει
να συναντήσει γρήγορα εκείνον που αγαπάει.*

Γράφτηκε μετά το θάνατό του και εστιάζει στον πόνο της αγαπημένης του, που δεν αντέχει τον χαμό του και τελικά αυτοκτόνησε για να πάει να τον συναντήσει.

Άλλα τραγούδια αφορούν κλεφτοπούλες σαν την Αρετή, σε ηλικία γάμου που προτιμούν παλικάρια της περιοχής των Καλαβρύτων. Αντλούμε όμως και πληροφορίες για την καθημερινότητα των ανθρώπων της εποχής εκείνης, όπως ότι η πείνα και η δίψα ήταν συχνό φαινόμενο και διαρκούσε μέρες.

*Διψούν οι κάμποι για νερό και τα βουνά για χιόνια,
Διψάει κ' η δόλια η Αρετή ψηλά στα κορφοβούνια,
Δώδεκα μέραις νησικιά και δέκα διψασμένη.
Κ' η μάνα της της έλεγε κ' η μάνα της της λέγει·
«Δος μ' Αρετή μ' το λόγο σου για να σ' αρραβωνιάσω.»*

Δε σ' τωπα μάνα μια φορά, δε σ' τώπα μάνα τρεις και πέντε,

*Δεν πάγω 'γώ στη Δήμιτσα κι ούτε στη Δημητσάνα,
Θα πάγω στα Καλάβρυτα πουναι τα παλληκάρια,
Οπού φορούν τα τσάμικα, ταις ασημοπιστόλαις,
Οπού φορούν ταις φέρμελαις κ' έχουν βαρειά τουφέκια.*

Ένα από αυτά αναφέρεται στις γυναίκες της επανάστασης και τον σπουδαίο ρόλο που έπαιξαν στη θετική έκβασή της. Οι γυναίκες φρόντιζαν τους άντρες μαχητές όσο καλύτερα μπορούσαν: κουβαλούσαν νερό σε βαρέλια και ξύλα για ν' ανάβουν φωτιές ώστε οι άντρες να τα βρουν έτοιμα επιστρέφοντας από το πεδίο της μάχης. Ζούσαν με την αγωνία να τους κρατήσουν ζωντανούς. Το τραγούδι αυτό αποτελεί σημαντική λαογραφική πηγή αφού αντλούμε πληροφορίες για την ενδυμασία και την οικονομική κατάσταση γυναικών και ανδρών.

*Του Λάλα με τα κρυά νερά, με τοις βαρειές κυράδες
με τοις τραναίς αρχόντισσας, τοις καλομαθημέναις
που δεν καταδεχόντανε της γης να την πατήσουν,
ποφόρηγαν χρυσά σκουτιά* και κόκκινα σαλβάρια*
και τώρα πως κατάντησαν κοπέλλαις σ' τους ραγιάδες!
Φέρνουν βαρέλια με νερό και ξύλα ζαλωμέναις*
νά χουν οι Έλληνες νερό, φωτιά να πυρωθούνε.*

Πορτρέτα ηρώων

Συνέντευξη του **Ιάσονα Φωτήλα**, πολιτικού και απόγονου του αγωνιστή **Ασημάκη Φωτήλα**.

Στους: **Αλέξανδρο-Μαρίνο Θεοφάνη (Γ1), Νεκταρία Κανέλλη (Γ3), Θεώνη Ρουμελιώτη (Γ3) - Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Παγώνα- Νίκη Ευσταθοπούλου, ΠΕ02.**

Ο Ασημάκης Φωτήλας ήταν πρόκριτος των Καλαβρύτων, μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Τον Ιανουάριο του 1821 πήρε μέρος στη μουσική συνέλευση της Βοστίτσας, ενώ τον Μάρτιο του ίδιου έτους συμμετείχε ενεργά στην κήρυξη της Επανάστασης και στη συνέχεια ανέπτυξε στρατιωτική δράση.

Ποια η συγγενική σας σχέση με τον οπλαρχηγό της Επανάστασης;

Ο Ασημάκης Φωτήλας είναι προ-προ-προ-πάππος μου. Γιος του ήταν ο Παναγιωτάκης Φωτήλας που πολέμησε και σκοτώθηκε στη μάχη του Λάλα. Ο Παναγιωτάκης ήταν ερωτευμένος με την κόρη του Βοεβόδα, διοικητή των Καλαβρύτων, από την οποία αποσπούσε μουσικά έτσι ώστε να βοηθήσει τον αγώνα. Όταν ο Παναγιωτάκης σκοτώθηκε, η κόρη αυτοκτόνησε. Ο γιος του Παναγιωτάκη, ο Αλέξανδρος Φωτήλας, Υφυπουργός Συγκοινωνιών της κυβέρνησης του Χαριλάου Τρικούπη, ήταν προπάππος μου. Αυτός εισηγήθηκε την κατασκευή του Οδοντωτού Σιδηροδρόμου στα Καλάβρυτα. Γιος του Αλέξανδρου ήταν ο Αριστοτέλης, ο παππούς μου, που ήταν βουλευτής του Ελ.Βενιζέλου και μετά του Γεωργίου Παπανδρέου. Υπηρέτησε και ως Αντιπρόεδρος της Βουλής επί σειρά ετών. Αυτός εισηγήθηκε τα μέτρα ειρήνευσης μετά τον εμφύλιο πόλεμο (1944-1949). Γιος του Αριστοτέλη ήταν ο πατέρας μου Ασημάκης Φωτήλας που ήταν Υφυπουργός

εξωτερικών στην κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου. Τελευταίος στην οικογένεια είμαι εγώ.

Ποιος ο ρόλος του Ασημάκη Φωτήλα στην Επανάσταση;

Ο Ασημάκης Φωτήλας της Επανάστασης, εκτός από μέλος της Φιλικής Εταιρείας από το 1819, ήταν και αντιπρόεδρος της Πελοποννησιακής Γερουσίας, της πρώτης κυβέρνησης της Πελοποννήσου. Μετά υπηρέτησε ως ο πρώτος Πρόεδρος του Βουλευτικού, της τότε Βουλής δηλαδή, ενώ στην κυβέρνηση του 1824 ήταν μέλος του Εκτελεστικού, δηλαδή σαν να λέμε σήμερα Υπουργός. Διαφώνησε όμως με την πολιτική των τότε κυβερνήσεων (Κωλέττης, Κουντουριώτης) και μαζί με όλους τους οπλαρχηγούς, όπως ο Κολοκοτρώνης, φυλακίστηκε. Με την έλευση του Όθωνα πήρε τον τίτλο του Αρχιστρατήγου, και τελικά «πέθανε στη ψάθα», όπως όλοι τους τότε, παρόλο που έδωσαν τα πάντα για τον αγώνα.

Στη Συνέλευση της Βοστίτσας (Αίγιο), ο Παπαφλέσσας προσπάθησε να πείσει όλους τους οπλαρχηγούς και τους κληρικούς, όπως τον Παλαιών Πατρών Γερμανό να αρχίσουν άμεσα την Επανάσταση. Μάλιστα ισχυρίστηκε ότι θα έρθει μεγάλη βοήθεια από τις ξένες δυνάμεις, γεγονός που ήταν ψευδές. Τότε, ο Ασημάκης Φωτήλας, σύμφωνα με τα Απομνημονεύματα του Φωτάκου, του υπασπιστή του Κολοκοτρώνη, τάχθηκε πρώτος υπέρ της εξέγερσης λέγοντας ότι πλέον «δεν μπορούμε ούτε να κοροϊδεύουμε τους Τούρκους αλλά ούτε και τους δικούς μας». Είπε χαρακτηριστικά: **«προκειμένου να πάω από βόλι αδελφικό, καλύτερα να πάω από χατζάρα τουρκική»**, και έτσι άλλαξε το κλίμα της Συνέλευσης και όλοι μαζί κήρυξαν την Επανάσταση. Επίσης, αναφέρεται ότι ήταν ο πρώτος στην ιστορία του έθνους που εισηγήθηκε την υποχρεωτική δωρεάν εκπαίδευση για όλους τους νέους.

Η ιστορία αναφέρει ότι ο Ασημάκης Φωτήλας παραιτήθηκε το 1824 για να μη συμμετάσχει στον Εμφύλιο, αρνούμενος να έρθει σε αντίθεση με τους άλλους Έλληνες που είχε πολεμήσει μαζί. Τι συναισθήματα και σκέψεις σας γεννά η στάση του αυτή;

Σαφώς θεωρώ τιμητικό, σαν οικογενειακό παράσημο, το γεγονός ότι ένας πρόγονός μου προτίμησε να παραιτηθεί από

όλα τα αξιώματα, να εκδιωχθεί, να του κάψουν το σπίτι και να τον φυλακίσουν, γιατί δεν ήθελε να εναντιωθεί σε ανθρώπους με τους οποίους είχε αγωνιστεί για την επιτυχία της Επανάστασης.

Υπάρχουν κειμήλια στην οικογένειά σας από τον πρόγονό σας;

Ότι υπήρχε από την οικογένεια, το έχουμε δωρίσει, όπως πίνακες στην Ελληνική Βουλή, ενώ στο Πολεμικό Μουσείο είναι η αρματωσιά του, τα φυσεκλίκια του και κάποια έγγραφα της Φιλικής Εταιρείας.

Υπάρχουν στην ιστορία αρνητικές απόψεις για τον πρόγονό σας;

Ούτε στην ιστορία ούτε στη βιβλιογραφία, αναφέρονται αρνητικά σχόλια για τον Ασημάκη Φωτήλα. Δεν υπάρχει περιθώριο να τοποθετηθεί κάποιος αρνητικά για το πρόσωπο αυτό, σε αντίθεση με την πολιτική δράση νεότερων μελών της οικογένειάς μου.

Διάγοντας την επέτειο των 200 ετών, θεωρείτε ότι ο Ασημάκης Φωτήλας είναι αδικημένος ιστορικά, επειδή δεν είναι τόσο γνωστός όσο θα έπρεπε;

Δεν θα τον χαρακτήριζα αδικημένο. Υπάρχουν άνθρωποι, πραγματικά αδικημένοι, που αν και θυσιάστηκαν για τον αγώνα, δεν τους έχει καταγράψει καθόλου η Ιστορία. Ο Ασημάκης Φωτήλας ήταν σπουδαίος άνθρωπος, νομίζω όμως, ότι η συνεισφορά των οπλαρχηγών των Καλαβρύτων και της Αχαΐας γενικότερα θα μπορούσε να είχε εκτιμηθεί περισσότερο, όπως έγινε για τους Μεσσήνιους Αγωνιστές.

Ασημάκης Φωτήλας, οπλαρχηγός 1821

Συνέντευξη στους: Αλέξανδρο-Μαρίνο Θεοφάνη (Γ1), Νεκταρία Κανέλλη (Γ3), Θεώνη Ρουμελιώτη (Γ3) - Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Παγώνα- Νίκη Ευσταθοπούλου, ΠΕ02

Του Φωκίωνα Ζαΐμη, απόγονου του Ανδρέα Ζαΐμη.

Ο Ανδρέας Ζαΐμης, μέλος της ισχυρής οικογένειας προκρίτων στα Καλάβρυτα, γεννήθηκε στην Κερπινή το 1791. Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1819 από τον Α. Λόντο, συμμετείχε στη Συνέλευση της Βοστίτσας. Συμμετείχε σε όλες τις Εθνοσυνελεύσεις του Νεοελληνικού Κράτους, μάλιστα στη Γ' ήταν μέλος της επιτροπής σύνταξης του Πολιτεύματος. Μέχρι το τέλος της ζωής του κατέλαβε πολλά αξιώματα στην πολιτική ζωή.

Μπορείτε να μας εκτός από έναν που παραδόθηκε αυτοβούλως στην Υψηλή Πύλη. Ο Σουλτάνος τον συγχώρησε και του επέτρεψε να εκτελεί τα καθήκοντα του Κοτζάμπαση της περιοχής.

Χελωνοσπηλιά, όπου μια Τουρκική χρηματοποστολή χτυπήθηκε από έμπιστούς του. Τα λεφτά μεταφέρθηκαν κατόπιν στο Μοναστήρι της Αγίας Λαύρας.

εξηγήσετε τη συγγενική σας σχέση με τον Ανδρέα Ζαΐμη;

Η οικογένειά μας προέρχεται από την Κερπινή Καλαβρύτων, όπου βρίσκεται το αρχοντικό του Ανδρέα Ζαΐμη. Ο Ανδρέας Ζαΐμης ήταν γιος του Ασημάκη και λέγεται ότι ήταν πιο επιφυλακτικός στο να πολεμήσει από τον πατέρα του, αν και θα περιμέναμε ακριβώς το αντίθετο. Κοιτώντας τη συμμετοχή της οικογένειας στην αποτυχημένη Επανάσταση των Ορλοφικών, είχε δίκιο. Όλα τα μέλη της οικογένειας συνελήφθησαν και αποκεφαλίστηκαν

Ανδρέας Ζαΐμης

χρυσές λίρες στο ταμείο της Επανάστασης από τη ληστεία στη

Η πορεία του Ανδρέα Ζαΐμη ήταν περιπετειώδης σαν ταινία. Στον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε έχασε ολόκληρη την περιουσία του, ακόμη και το σπίτι του και ο ίδιος κυνηγημένος από την τότε κυβέρνηση διέφυγε μαζί με την οικογένειά του στην Αιτωλοακαρνανία. Ο Καραϊσκάκης τον κυνήγησε κατ' εντολήν της κυβέρνησης, αν και αργότερα, εν όψει της οθωμανικής απειλής συμφιλιώθηκε μαζί του και έγινε ο αρχιστράτηγος επί Ζαΐμη. Ο Ανδρέας Ζαΐμης ήταν μία προσωπικότητα περισσότερο ικανή στα

Φωκίων Ζαΐμης, 2021, Αντιπεριφερειάρχης Επιχειρηματικότητας, Έρευνας και Καινοτομίας, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

πολιτικά ζητήματα παρά στα στρατιωτικά. Ήταν μορφωμένος, δεν προερχόταν από τους κλέφτες και τους αρματολούς ώστε να έχει εμπειρία στην πολεμική δράση, αν και συμμετείχε σε πάρα πολλές μάχες στην πρώτη γραμμή. Θεωρώ ότι ήταν ένας άνθρωπος βαθιά πατριώτης. Και το απέδειξε δίνοντας όλη την περιουσία του στον Αγώνα.

Υπάρχουν πάρα πολλά σημεία που μέχρι και σήμερα, 200 χρόνια μετά, είναι ανεξιχνίαστα. Πράγματι δεν γνωρίζουμε λεπτομέρειες για τη ζωή όλων των Αγωνιστών. Ας πούμε για τον Ασημάκη Ζαΐμη, τον πατέρα του Ανδρέα, φημολογείται ότι πέθανε μάλλον από τύφο στο Ναύπλιο, αλλά δεν βρέθηκε ποτέ ο τάφος του· γεγονός αρκετά περίεργο, γιατί ήταν ένας ισχυρός άνθρωπος της εποχής.

Ιστορικές καταγραφές παρουσιάζουν και αρνητικές όψεις για τον πρόγονο

σας, συχνά αποδιδόμενες στους πολιτικούς του αντιπάλους. Χαρακτηριστική είναι η φράση που καταγράφει ο Τρικούπης «Τι Μπραήμης, Τι Ζαΐμης». Πώς ανασκευάζονται οι κατηγορίες στην οικογενειακή σας παράδοση και ιστορία; Εσείς κρίνετε το ιστορικό αυτό πρόσωπο μόνο θετικά;

Κάθε ιστορική προσωπικότητα έχει και μελανά σημεία· όσοι παίρνουν μεγάλες αποφάσεις, κάνουν και μεγάλα λάθη. Το θέμα είναι τι δείχνει η τελική εξίσωση: είσαι τελικά χρήσιμος και ωφέλιμος για την κοινωνία; Θεωρώ ότι η όλη η πορεία του Ανδρέα Ζαΐμη ήταν γεμάτη προσφορές στη χώρα αυτή. Αυτή η ευθύνη και ο σεβασμός πέρασε και στους απογόνους του. Αν και εύκολα αποδομείς την εικόνα ενός συγγενή, σκέφτομαι: αν ο Ανδρέας Ζαΐμης ήταν ο χειρότερος άνθρωπος του κόσμου, γιατί

έδωσε την περιουσία του και έμεινε πάμφτωχος; Θα μπορούσε να μην είχε επαναστατήσει, να είχε συμβιβαστεί. Προφανώς πίστεψε σε κάτι, κάτι του άναψε μια σπίθα, του έδωσε ένα πάθος. Καταλήγω ότι, όταν κρίνουμε κάποιον, θα πρέπει να τον κρίνουμε αντικειμενικά, στο τότε πλαίσιο. Ο Ανδρέας Ζαΐμης μπορεί να έκανε και λάθη, αλλά έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης ακόμη και από τους πολιτικούς του αντιπάλους διότι τον θεώρησαν χρήσιμο. Επομένως, δεν έκανε κάτι για τα λεφτά και τις θέσεις, απλά πίστεψε σε ένα κοινό όραμα. Προσπάθησε να είναι χρήσιμος και μας έμαθε να μην φανατιζόμαστε, να είμαστε μονιασμένοι και να αγαπάμε την πατρίδα!

Η Ιερά Μονή Ομπλού στην Επανάσταση

Της Νεκταρίας Κανέλλη (Γ3) - Επιβλέπων καθηγητής: π. Ευάγγελος Πριγκιτάκης, ΠΕ01

Το μοναστήρι της «Γλυκιάς Παναγιάς», η Ιερά Μονή Ομπλού, απέχει μόλις 15 χλμ. από την πόλη της Πάτρας και βρίσκεται στο όρος Ομπλός. Αποτελεί ένα από τα παλαιότερα μοναστήρια της περιοχής και μία από τις ιστορικότερες Μονές της σύγχρονης Ελλάδας. Ιδρύθηκε στα 1315 επί Ανδρονίκου Β' του Παλαιολόγου και με σιγίλιο του 1581 έγινε σταυροπηγιακή. Αν και υπέστη πολλές καταστροφές από τους διάφορους κατακτητές (Ενετούς, Τούρκους, Γερμανούς) παραμένει ένα σημαντικό μνημείο πολιτισμικής και θρησκευτικής κληρονομιάς των Ελλήνων.

Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η Μονή αποτέλεσε **καταφύγιο** για τον

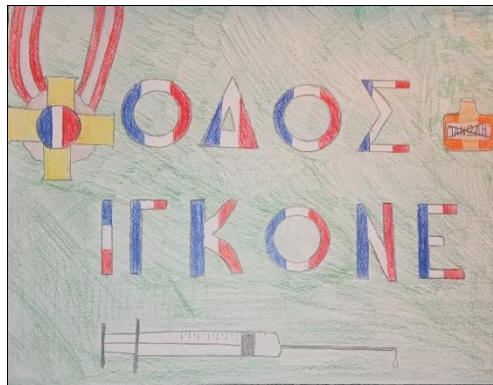
υπόδουλο λαό, **σημείο συνάντησης** επιφανών αγωνιστών, **στρατηγείο** από όπου οι πρόκριτοι και οι Ιεράρχες κινούνταν προς την Πάτρα, αλλά και το **κέντρο ανεφοδιασμού** του ελληνικού στρατοπέδου κατά την πολιορκία της πόλης.

Πιο συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του 1821 πραγματοποιήθηκε εκεί σύσκεψη της επαναστατικής επιτροπής του Μορέως με τους προκρίτους, Ι. Παπαδιαμαντόπουλο, Π. Ανδρουτσόπουλο, Π. Καρατζά, Α. Ζαΐμη και άλλους, οι οποίοι απέκρουσαν τους Τούρκους και τους ανάγκασαν να αποσυρθούν στο φρούριο της Πάτρας.

Την Μονή επισκέφτηκαν επίσης και πολλοί φιλέλληνες, όπως ο Σκωτσέζος συνταγματάρχης Thomas Gordon και ο Γάλλος M. Raybaud. Κατά την πολιορκία της Πάτρας στις 14 Αυγούστου 1821, η Μονή είχε μετατραπεί σε χώρο υποστήριξης των αγωνιστών, αφού εκεί παρασκευάζονταν ψωμί και αποθηκεύονταν τρόφιμα. Εκτός αυτού όμως ο Ομπλός υπήρξε και το **πρώτο στρατιωτικό νοσοκομείο της Νεώτερης Ελλάδος!** Εκεί μεταφέρονταν και περιθάλπονταν οι τραυματίες με υποτυπώδη μέσα, καθώς οι θεράποντες δεν είχαν στη διάθεσή τους χειρουργικά εργαλεία και φάρμακα. Τέλος, το 1825 η Μονή καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Τούρκους και εγκαταλείφθηκε. Επαναλειτούργησε το 1827 και σήμερα στέκει αγέρωχη, φωτεινός φάρος της Ορθοδοξίας.

Οι Δρόμοι του 1821

Στο πλαίσιο των δράσεων για την επέτειο των διακοσίων χρόνων από την επανάσταση του 1821, οι μαθητές του σχολείου μας φωτογράφησαν τις πινακίδες των δρόμων της Πάτρας οι οποίες σχετίζονταν με την Επανάσταση. Κάποιοι μάλιστα από αυτούς θέλησαν να φιλοτεχνήσουν τις δικές τους πινακίδες που θα μπορούσαν ιδανικά να κοσμήσουν τους δρόμους της Πάτρας. Το εγχείρημα δεν ήταν δύσκολο. Φωτογραφική μηχανή και φύγαμε... Χωριστήκαμε σε δύο ομάδες και αρχίσαμε να περπατάμε. Η Πάτρα είναι μια μικρή πόλη και οι οδοί δεν είναι μακριά η μια από την άλλη. Περνάμε την Υψηλάντου, την Καραϊσκάκη, την Κανακάρη, στρίβουμε στην Κολοκοτρώνη και φτάνουμε Μαιζώνος. Κοιτάζουμε για λίγο και τις βιτρίνες της Ρήγα Φεραίου και καταλήγουμε στην Κανάρη. Από εκεί Μιαούλη, Μπουμπουλίνας και Τσαμαδού. Η άλλη ομάδα κατευθύνθηκε προς την άλλη πλευρά και συνάντησε εκτός από την Φιλελλήνων και όλους τους Φιλέλληνες: Πουκεβίλ, Ιγκονέ, Σατωβριάνδο... Θα συναντηθούμε όλοι Πλατεία Τριών Ναυάρχων.

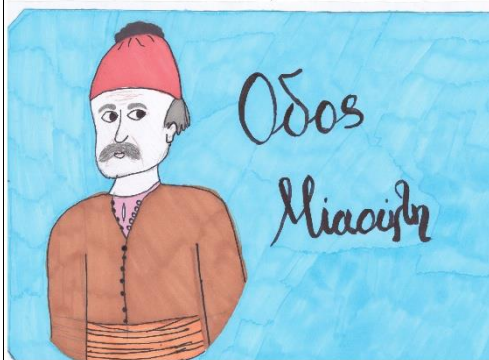
Διονύσιος Σταθόπουλος (A2)

Αθανάσιος-Ίαν Νικολόπουλος (A1)

Βερόνικα Πεφάνη (A2)

Ευαγγελία Ρουμελιώτη (A2)

Λουίζ Χαραλαμποπούλου (A2)

Μυρτώ Λαζανά (A1)

Αθανάσιος - Ίαν Νικολόπουλος (A1)

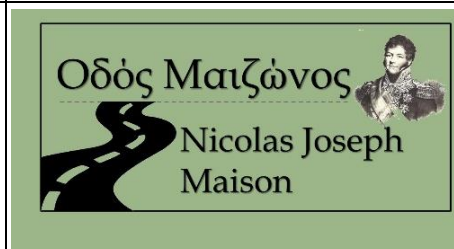
Φωτεινή Πλακιά (A3)

Ιωάννης Θεοδωρόπουλος (A2)

Ιωάννα Πολυδωροπούλου (A2)

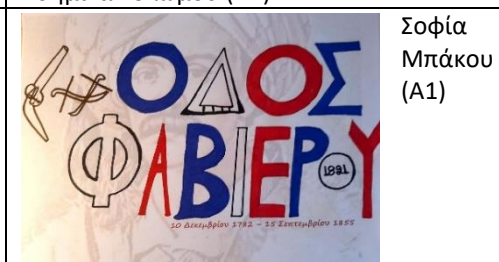
Ασημίνα Σολωμού (A2)

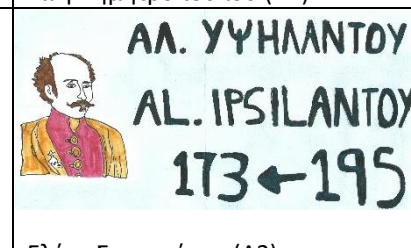
Ζωή Δημητροπούλου (A1)

Νιόβη- Σοφία Σοφού (A2)

Σοφία Μπάκου (A1)

Ελένη Στρεμμένου (A2)

Επανάσταση και γυναίκες

Οι αφανείς ηρωίδες του Αγώνα

Της Μυρτώς Ζαπαντιώτη (Γ2)

Η Επανάσταση του 1821 αποτελεί δίχως άλλο ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα της παγκόσμιας ιστορίας και αυτό γιατί ένα μικρό έθνος, σκλαβωμένο για περίπου τέσσερις αιώνες, κατάφερε με μόνο όπλο του τη θέληση για ελευθερία, να ταπεινώσει μια ολόκληρη αυτοκρατορία. Ο αγώνας των Ελλήνων φάνταζε μάταιος, ωστόσο χάρη στον ηρωισμό και την αυτοθυσία τους αλλά και την πίστη στα ιδανικά τους, πέτυχαν το ακατόρθωτο, να αποτινάξουν τον Τούρκικο ζυγό. Στον αγώνα αυτό αγωνίστηκε σύσσωμο όλο το ελληνικό έθνος.

Όλοι έχουμε διαβάσει ηρωικές ιστορίες των αγωνιστών του 1821, ανδρών και γυναικών, οι οποίοι αψηφώντας κάθε κίνδυνο πολέμησαν με πάθος και θυσίαση τη ζωή τους για τον ιερό σκοπό τους. Ωστόσο, πόσο συχνά έχουμε αναλογιστεί τις απλές μορφές του λαού και τον τρόπο με τον οποίο συνέβαλαν στον επιτυχημένο αυτό αγώνα των γενναίων πολεμιστών; Πόσα γνωρίζουμε για τη συμβολή των γυναικών της εποχής εκείνης, οι οποίες αδιαμφισβήτητα έπαιξαν ρόλο πολύ σημαντικό; Αυτές έμειναν οι μόνες υπερασπίστριες των οικογενειών τους. Έπρεπε ταυτόχρονα να καλλιεργούν τη γη, να υπερασπίζονται τα σπίτια τους και τα παιδιά τους απέναντι στον κατακτητή, να έχουν θάρρος και δύναμη να αναθρέψουν τα παιδιά τους και να εμφυσήσουν σε αυτά τα ελληνικά ιδεώδη και τη δίψα για ελευθερία, τελικά δίνοντας τη ζωή τους

Αθανασία- Θεοδώρα Κούλη (B1)

για την αναγέννηση της Ελλάδας. Οι πιο πολλές από αυτές τις ηρωίδες είναι ανώνυμες, όπως και η ιστορία τους, αφού οι ιστορικοί και οι βιογράφοι δεν ασχολήθηκαν με τη συμβολή των γυναικών αυτών. Καταγράφονται μόνο σε παραδοσιακά έργα, ποιήματα και δημοτικά τραγούδια καθώς και στην «Εφημερίδα των Κυριών» που μόνη της η Καλλιρόη Παρρέν και οι συνεργάτιδες της έγραψαν και δημοσίευσαν. Παράλληλα, οι γυναίκες της εποχής εκείνης κουβαλούσαν πολεμοφόδια, φρόντιζαν για τον ανεφοδιασμό των πολεμιστών με ρούχα και τρόφιμα, τους έδιναν θάρρος και κουράγιο, περιποιούνταν τα τραύματά τους και δεν διστάζαν να θυσιάσουν τον εαυτό τους ή και τα παιδιά τους για να μην πέσουν στα χέρια των Τούρκων. Όπως η Καρατάσινα και η Ζαφειράκη οι οποίες γκρεμίστηκαν μαζί με τις οικογένειές τους για να μην αλλαξοπιστήσουν.

Οι γυναίκες της εποχής εκείνης ήταν ηρωίδες. Είτε πολέμησαν στο πλευρό των αντρών στη πρώτη γραμμή της μάχης, είτε υποστήριξαν τον αγώνα με κάθε δυνατό μέσο και υπερασπίστηκαν τα εδάφη και τις οικογένειές τους. Σίγουρα λοιπόν ένα μερίδιο της επιτυχίας του αγώνα των Ελλήνων ανήκει σε αυτές.

Σελίδες

ημερολογίου

Δημιουργική γραφή

Της Σταματίας Λεοντίτση (Γ3)

(Από το ημερολόγιο μιας αφανούς Χιώτισσας αγωνίστριας στην Επανάσταση...)

Λιβαδειά, 12.1.1823

“Αν ήσουν άνδρας, αν δεν είχες την ευθύνη του σπιτιού, την επιμέλεια των παιδιών... αν ΔΕΝ ήσουν γυναίκα ...”

“Αν ήμουν ελεύθερη!”, τους απαντούσα. Μα μετά σώπαινα...στη φαντασία μου πάντα. Γιατί πόσο αγενής θα μπορούσα, άραγε, να γίνω σε μια κοινωνία ελίτ, ευγενών και

παιδευμένων, όπου η καλή θυγατέρα θύμιζε περισσότερο δύσκαμπτη, μα θελκτική, πορσελάνινη κούκλα;

Ο πατέρας, θυμάμαι, – διακεκριμένος ντόπιος έμπορος μαστίχας στη Χίο – όταν δεν με υποχρέωνε να παρευρεθώ στα τυπικά (αλλά καθοριστικά για τη ζωή μου κατά αυτόν) συνοικέσια ή, όταν δεν καλλωπιζόμουν για ώρες ατελείωτες, ώστε να περιπλανηθώ ούσα “καθωσπρέπει” στους τέσσερις μου τοίχους, με συμβούλευε να κρατώ το κεφάλι ψηλά. Οπωςσδήποτε. Όπως κάθε αξιοζήλευτη γυναίκα της κλάσης μου θα έκανε. Σχεδόν κάθε ημέρα δεν παρέβλεπε να φροντίσει για τη διαγωγή μου. “Εξαιρετή διαγωγή εν εξαιρετή ραφή”, κατέληγε σε κάθε παιδευτικό του μονόλογο. Κι ύστερα εγώ έγενεφα καταφατικά και με κομπσό βηματισμό

οδηγούμουν προς τον αργό μου θάνατο, σαν να με δηλητηρίαζαν. Ένας σιωπηλός και βασανιστικός θάνατος που τότε έπαιρνε τη μορφή οικιακών εργασιών, τότε οικογενειακών συνενυρέσεων, τότε της μοναξιάς μου. Και μαραινόμουν....

Αντίθετα μ’ εμένα, που έμοιαζα περισσότερο με παθητικό υπήκοο στο ίδιο μου το σπίτι, την ανοχή του πατέρα κλυδώνιζε η Χαρίκλεια, η μεγαλύτερή μου αδελφή. Μια όμορφη έφηβη, λυγρή σαν τριαντάφυλλο ανοιζιάτικο, με σταρένια κώμη κι επιδερμίδα σχεδόν αφύσικα απαλή. Θα μπορούσε κάλλιστα να παινεύεται για την καλλονή της, μα δεν νοιάστηκε ποτέ, καθώς ήταν πεπεισμένη πως αυτός που θα την αγαπούσε θα ήταν εξαιτίας του σπινθηροβόλου χαρακτήρα της κι όχι μιας εφήμερης ομορφιάς. Αν και αναθρεμμένη μαζί μου στα πούπουλα

του αρχοντικού μας, η αντίσταση που προέβαλλε στην αποδοχή των στερεοτύπων είχε συνταράξει τους χωρικούς, με κορύφωση τη “γελοιοποίηση του Ονόματός μας”, όταν το ‘σκασε από το σπίτι στα δεκαπέντε της. Έκτοτε δεν αντίκρισα ποτέ ξανά κείνα τα λαμπερά μάτια...ποιος ξέρει;

Ίσως η μόνη αληθινή παρέα που είχα ποτέ να ήταν αυτή.

Κι η μητέρα... Ω, η μητέρα, μια σκυφτή σκιά στον αργαλειό, που ουδέποτε με αποκάλεσε κόρη της. Ούτε τη Χαρίκλεια. Μόνο στις κοινωνικές συνάξεις την υποχρέωνε ο πατέρας να μας στέργει “για να μην εκτεθεί το Γένος μας”, καθώς δεν παρέλειπε να λέει. Θυμάμαι αυτήν και τη θεία καθισμένες επί ώρες στο σαλόνι να κουβεντιάζουν χαμηλόφωνα, ψιθυριστά σχεδόν, γυναικεία τετριμμένα ζητήματα του μικρόκοσμού τους κι έπειτα να σηκώνονται ήσυχα, μα βαριά και νωχελικά, λες και ήμασταν οι υπόλοιποι τρόπον τινά υποχρεωμένοι να τις απαλλάξουμε από την πλήξη στην οποία είχαν περιέλθει.

Χωρίς να το μαρτυρούν, φυσικά.

Κι αναρωτιέμαι, λοιπόν: πώς και πότε ακριβώς ο παιδικός θαυμασμός μου για εκείνο το γυναικείο μεγαλείο που βίωναν οι γυναίκες των υψηλών σαλονίων έπαψε να με εντυπωσιάζει και σιγά σιγά ακουγόταν περισσότερο σαν νανούρισμα προθανάτιας τελετής στα άπειρα νεανικά αφτιά μου;

Ποιός θα περίμενε, άραγε, πως αντικρίζοντας μια γυναίκα, έχει δει μονάχα την κορυφή του παγόβουνου; Ναι, έτσι είναι. Ίσως είναι ειρωνεία να αναλογιστεί κανείς ότι τα δύο τρίτα, η ουσία κρύβεται κάτω απ’ το νερό, στα άδυτα της θάλασσας. Και μόνο ένας απελπισμένος θα εξερευνούσε τέτοια βάθη.

Λοιπόν, η δική μου θάλασσα ήταν πάντα φουρτουνιασμένη. Τα δέκα μποφόρ άγγιξε μόλις πέρσι, εν έτει 1822, όταν η τουρκική λεπίδα διαπέρασε ακαριαία τη Χίο, σκορπίζοντας το θάνατο – και τι θάνατο! – σε χιλιάδες

συμπατριώτες μου. Κι αυτοί θεωρήθηκαν κακότυχοι· μα και οι υπόλοιποι δεν ζουν καλύτερα ως σκλάβοι πλέον του Πασά. Τα γυναικόπαιδα, βέβαια, ξέρουν κι απ’ τους πολεμιστές καλύτερα τι σημαίνει ξένος στρατός σε ελληνικό έδαφος: ταπεινώσεις, εξευτελισμοί που κορυφώνονται με την απαξίωση της ανθρωπίνης ζωής, τη δουλεία.

Κι όσο για μένα... η Ειμαρμένη, φαίνεται, παίζοντας εκείνη τη μέρα κορώνα – γράμματα τη ζωή των Χιωτών, στάθηκε ευνοϊκή σ’ εμάς τους ελάχιστους που καταφέραμε να δραπέτεύσουμε σχετικά ασφαλείς.

Η οικογένειά μου δεν τα κατάφερε, ούτε η Χαρίκλεια μάλλον...

Για εβδομάδες περιπλανιόμουν σε αχανείς εκτάσεις εμπόλεμης γης, για να καταλήξω τελικά εδώ, στη Λιβαδειά. Μια γυναίκα μόνη, απροστάτευτη σε τόπους αφιλόξενους, όπου οι πολεμικές ιαχές των αγωνιστών δεν σώπαιναν, ούτε όταν ο εχθρός παραιτούνταν· απτόητες σκορπίζονταν στον αέρα της Πατρίδας – μα ποιας Πατρίδας; **Μεγάλη ιστορία τι παλεύουμε να είμαστε τελικά... Έθνος, Πατρίδα, Κράτος... όλα μαζί μπλεγμένα στο μυαλό του κλέφτη, του αρματολού, και του στρατηγού ακόμη...**

Φτάνοντας εδώ, μια έγνοια μονάχα είχα: ποια θα είναι η δική μου συμβολή στο Εγχείρημα; Τι μπορεί, άραγε, να προσφέρει μια ξεριζωμένη εύπορη γυναίκα σε κάτι τόσο μεγαλειώδες όσο η Απελευθέρωση ενός λαού; Λοιπόν, το ελάχιστο που μπόρεσα να κάνω ευθύς αμέσως με την άφιξή μου εδώ ήταν να αφιερώσω τα χρήματα που πρόλαβα να αρπάξω άρον άρον από το αρχοντικό μας, λίγο αφότου πληροφορήθηκα την τουρκική εισβολή. Η υποδοχή μου, όμως, στη Λιβαδειά ήταν αυτή που αποτέλεσε την αφορμή για τη δωρεά μου· μαχόμενες ψυχές σε εξαθλιωμένα κορμιά σ’ ένα περιβάλλον οικείο, μα τόσο ξένο συνάμα...

Μπροστά στους καθημερινούς μας αγώνες, η χρηματική συνεισφορά φαντάζει ελάχιστη, παρά την κρίσιμη

σημασία της για την εξασφάλιση στοιχειώδους εξοπλισμού και τροφίμων. Πηγαίνοερχόμαστε μια ομάδα ανθρώπων σε γειτονικά χωριά – αν αποκαλείς χωριό μερικά εγκαταλελειμμένα κτίσματα – αφενός για να σώσουμε τα τομάρια μας, αφετέρου ελπίζοντας να βοηθήσουμε κανέναν δύσμοιρο που ξέμεινε ανήμπορος στη μάχη. Όλων των ηλικιών άνδρες, οικογενειάρχες και μη, πολεμιστές και όχι γυναίκες γριές ή ετοιμόγεννες, παιδιά και βρέφη ακόμη, όλοι μαζί σε κίνδυνο για την εκπλήρωση ενός ανώτερου σκοπού.

Το παράδοξο, πάντως, είναι πως η γυναικεία μου φύση φαίνεται να μην ενοχλεί τώρα όλους εκείνους που προεπαναστατικά φρόντιζαν να με τοποθετούν, μαζί με τις υπόλοιπες γυναίκες, στον πάτο της κοινωνικής κλίμακας. Μα τι νόημα έχει πλέον αυτό; Δεν γνωρίζω αν αύριο θα είμαι ή δεν θα είμαι, αν θα γραφτώ στην ιστορία ή όχι, αν θα καταφέρω να βιώσω αυτό που όλοι ποθούμε... Με ή χωρίς την Ελεονόρα, ο κόσμος θα προχωρήσει, όπως του είναι γραφτό. Και τι κάνουμε τότε εμείς εδώ; Προσπαθούμε να τον κάνουμε ένα καλύτερο μέρος, πιο δίκαιο. Όστε να βοηθηθεί κι ο φτωχός κι ο αδύναμος κι ο δυστυχισμένος! Ναι, μπορεί να ακούγεται απλά σαν μια φράση απεγνωσμένη για να πείσω ένα κοιμισμένο ακροατήριο, όμως, αν θέλουμε πραγματικά να φέρουμε την αλλαγή, πρέπει να είμαστε πρόθυμοι να θυσιαστούμε! Βρισκόμαστε εν όψει μιας ριζικής αλλαγής, μιας θρυλικής Επανάστασης! Ενωθείτε, ω Έλληνες και Φιλέλληνες, για την ανάσταση του Αρχαιοελληνικού μας πολιτισμού, για την άνθηση μιας Νέας Εποχής και την Εθνική μας Παλιγγενεσία!!!

Σταματώ τώρα, πέφτουν πάλι οι τουφεκίες στην κεντρική πλατεία...

Δύσμοιροι πολεοδόμοι της Νέας Ελλάδας!

Η ταυτότητα της Σύγχρονης Ελλάδας

Πρόσωπα και γεγονότα της σύγχρονης Ελλάδας

Οι μαθητές της Α΄ Γυμνασίου επέλεξαν τις ημερομηνίες –σταθμούς της Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας.

1801-1804 Τα συνεργεία του Έλγιν διαμελίζουν τον Παρθενώνα.	1837 Ιδρύονται το Πανεπιστήμιο και η Πολυτεχνική Σχολή Αθηνών.	1859 Λειτουργούν τα πρώτα τηλεγραφέια σε Αθήνα, Σύρο, Αίγιο και Πάτρα.
1865 Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή, σε γνωρίζω από την άψη που με βία μετράει τη γη. Απ' τα κόκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά, και σαν πρώτα ανδρειωμένη, χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά! Καθιερώνεται ο Ύμνος στην Ελευθερία ως ο Εθνικός Ύμνος στην Ελλάδα.	1882 Κατασκευάζεται το ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο.	1896 Διοργανώνονται οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Ελλάδα.
1899 Ο Arthur Evans ξεκινάει τις ανασκαφές του στην Κνωσό.	1902 Η Πάτρα γίνεται η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που αποκτά ηλεκτροφωτισμό και ηλεκτροκίνητα τραμ.	1912-1913 Βαλκανικοί πόλεμοι. Απελευθερώνεται η Θεσσαλονίκη. Η Κρήτη ενώνεται με την Ελλάδα. Συνθήκη του Λονδίνου.
1927 Αναβιώνουν οι Δελφικές Εορτές από τον Άγγελο Σικελιανό.	1930 Οι γυναίκες αποκτούν δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές. Στις εθνικές εκλογές θα αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου το 1952.	1948 Τα Δωδεκάνησα ενώνονται με την Ελλάδα.
1963 Απονέμεται το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας στο Γ. Σεφέρη.	1976 Καταργείται η καθαρεύουσα και καθιερώνεται η δημοτική ως επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση και τη διοίκηση.	1982 Η Μελίνα Μερκούρη, ως Υπουργός Πολιτισμού, διεκδικεί τα Μάρμαρα του Παρθενώνα στη Διεθνή Διάσκεψη Υπουργών Πολιτισμού της UNESCO στο Μεξικό.
2000 Η Ελλάδα γίνεται μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης (Ο.Ν.Ε.).	2002 Το ευρώ γίνεται το επίσημο νόμισμα της Ελλάδας. Μετά από 150 χρόνια ζωής, η δραχμή περνά στην ιστορία.	2004 Εγκαινιάζεται η γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, η μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα του κόσμου.
2009 Ελλάδα. Αρχίζουν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην	2020 Εμφανίζονται τα πρώτα κρούσματα της πανδημίας στην Ελλάδα.	

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ του Γιώργου Ι. Ξυδόπουλου, Καθηγητή Γλωσσολογίας στο τμήμα Φιλολογίας -

Πανεπιστήμιο Πατρών.

Στις: Νεκταρία Κανέλλη (Γ3), Αναστασία Λιόλιου (Γ1), Φωτεινή Μπαλκάμου (Γ1)

Με τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους προέκυψε το ζήτημα ποια θα ήταν η επίσημη γλώσσα του κράτους. Πόσο εύκολο ήταν αυτό; Με ποια

κριτήρια γίνεται η επιλογή της επίσημης γλώσσας;

Για να δημιουργήσουμε ένα κράτος χρειαζόμαστε κάποια βασικά συστατικά. Πρώτα από όλα, ορίζουμε μία χώρα, μία επικράτεια. Ένα δεύτερο στοιχείο είναι η γλώσσα, με ποιο τρόπο δηλαδή το κράτος μπορεί να καταγράψει τη νομοθεσία του και στη συνέχεια βέβαια να αντλήσει και την ταυτότητα του από αυτή τη γλώσσα. Με τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, επελέγη η ελληνική για έναν πρόσθετο λόγο πέραν του ότι τη μιλούσαν οι άνθρωποι που συνέστησαν το νέο κράτος. Είναι ιστορικοί οι λόγοι. Υπήρχε μία μακρά ιστορία της ελληνικής σε αυτόν τον τόπο. Οπότε ήταν λογικό να επιλέξουμε την ελληνική και να αντλήσουμε την ταυτότητα μας από αυτή τη γλώσσα.

Αφού απελευθερωθήκαμε από την Οθωμανική κυριαρχία, δεν θα ήταν παράλογο να επιλέξουμε την τουρκική γλώσσα ως επίσημη γλώσσα του Κράτους;

Η επιλογή της επίσημης γλώσσας είναι μία πολιτική απόφαση που γίνεται με νόμο του κράτους. Εκτός από τα εθνικά και ιστορικά κριτήρια, που ανέφερα νωρίτερα, είναι και τα πολιτικά που σχετίζονται με την κυριαρχία της πολιτικής εξουσίας. Για παράδειγμα, η πρώην Σοβιετική Ένωση περιλάμβανε στην επικράτειά της χώρες των οποίων οι κάτοικοι δεν μιλούσαν τη ρωσική γλώσσα. Όμως επιβλήθηκε η ρωσική ως επίσημη γλώσσα λόγω της κυριαρχίας της πολιτικής εξουσίας της Ρωσίας σε αυτές τις χώρες. Επομένως, τα κριτήρια για την επιλογή της επίσημης γλώσσας δεν είναι φυσικά αλλά τεχνητά.

Ο Ευγένιος Βούλγαρης υποστήριζε ότι μόνο η αρχαία γλώσσα μπορούσε να αποδώσει φιλοσοφικούς στοχασμούς και γενικά κάθε τι υψηλό σε νοήματα. Συμφωνείτε;

Όχι, δεν συμφωνώ. Κάθε γλώσσα έχει την εκφραστική δυνατότητα να αποδώσει φιλοσοφικούς στοχασμούς υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει αναπτυχθεί η ανάλογη επιστημονική και φιλοσοφική αναζήτηση. Η έκφραση «υψηλά νοήματα» κρύβει μια παγίδα ότι δηλαδή μια γλώσσα είναι υψηλού επιπέδου και μια άλλη δεν είναι. Στην ουσία αξιολογούμε μια γλώσσα ως ανώτερη έναντι μιας άλλης. **Οι ιδέες, οι θεωρίες και οι άνθρωποι, όπως ο Αριστοτέλης και ο Πλάτωνας, που τις εξέφρασαν στη γλώσσα που μιλούσαν, είναι υψηλού επιπέδου, όχι η γλώσσα τους.** Ο Ευγένιος Βούλγαρης υποστήριζε την άποψη αυτή για να ωθήσει τους Έλληνες να αντλήσουν την ταυτότητά τους από τις ρίζες της Αρχαίας Ελλάδας. Το είχε ανάγκη ο τόπος λόγω του οθωμανικού ζυγού. Αποτέλεσμα αυτής ακριβώς της θέσης ήταν η χρησιμοποίηση της καθαρεύουσας ως επίσημης γλώσσας του κράτους, μιας μορφής αρχαϊζουσας ελληνικής που δε μιλιόταν από τον λαό αλλά από τους λόγιους.

Καθαρεύουσα σημαίνει «καθαρή» γλώσσα; Ήταν όντως καθαρή;

Καθαρεύουσα σημαίνει κάθαρση της γλώσσας από τις ξένες λέξεις, τις τουρκικές κατά κύριο λόγο, αλλά και από στοιχεία των σλαβικών και άλλων γλωσσών στη Βόρεια Ελλάδα. Μάλιστα έχουν γραφτεί βιβλία που έλεγαν χαρακτηριστικά «να ξετουρκέψουμε τη γλώσσα μας». Για παράδειγμα, τα «κεφτεδάκια» θα γίνονταν δήθεν ελληνικότερα, ως «κρεατοσφαιρίδια». Αυτός ήταν ο καθαρισμός της γλώσσας. Η καθαρεύουσα ήταν ξύλινη γλώσσα, άκαμπτη.

Παρότι η καθαρεύουσα δε χρησιμοποιήθηκε ποτέ μαζικά από τον ελληνικό πληθυσμό στην καθημερινότητά του, καταργήθηκε επίσημα το 1976. Για ποιο λόγο καθυστέρησε τόσο πολύ;

Μετά την πτώση της δικτατορίας, μια από τις πρώτες κυβερνήσεις της μεταπολίτευσης το 1976 αποφάσισε να ορίσει ως επίσημη γλώσσα του κράτους μας την κοινή νέα ελληνική. Όμως η καθαρεύουσα είχε καταργηθεί ξανά στο παρελθόν. Έτσι, το 1917 επί Ελευθερίου Βενιζέλου και πάλι το 1930 τα βιβλία του δημοτικού ήταν γραμμένα στη δημοτική. Όμως από το 1936, που έρχεται στην εξουσία ο Μεταξάς την 4η Αυγούστου, επανέρχεται η καθαρεύουσα επειδή το καθεστώς ήθελε να συνδέσει την Ελλάδα με το «ένδοξο παρελθόν» της αρχαιότητας. Μετά με τον εμφύλιο είχαμε καθαρεύουσα, αργότερα επανέρχεται η δημοτική αλλά την περίοδο της δικτατορίας από το 1967 μέχρι το 1974 είχαμε πάλι καθαρεύουσα. Εκείνη την περίοδο μάλιστα τη γραμματική της γλώσσας την έγραφε ουσιαστικά ο στρατός. Από την άλλη πλευρά έχουν υπάρξει και υποστηρικτές μιας ακραίας δημοτικής, της λεγόμενης μαλλιάρης, όπως την αποκάλεσε πρώτος ο Ιωάννης Κονδυλάκης το 1896.

Μέχρι και σήμερα χρησιμοποιούμε στον λόγο μας τουρκικές λέξεις. Πού οφείλεται αυτό;

Αυτό οφείλεται στα 400 χρόνια οθωμανικού ζυγού οπότε η επίσημη γλώσσα ήταν η τουρκική. Οι λέξεις είναι συχνότερες στην καθημερινότητα και δεν τις συναντούμε σε ορολογίες που αφορούν π.χ. τη φιλοσοφία, τις επιστήμες ή τις τέχνες. Στη γλώσσα μας παρατηρούμε, παράλληλα, και τη χρήση αλβανικών, σλαβικών, ιταλικών κ.α. λέξεων ανάλογα με τη γεωγραφική θέση της αντίστοιχης περιοχής. Έτσι π.χ. στον Βορρά χρησιμοποιούνται δάνειες λέξεις από τις σλαβικές γλώσσες ενώ στον Νότο κυρίως από την τουρκική και στην Κρήτη συναντάμε ιταλικές και βενετσιάνικες λέξεις. Οι δάνειες λέξεις, επομένως, εντοπίζονται εκεί όπου δεχτήκαμε την αντίστοιχη πίεση από τις ξένες γλώσσες, εκεί, δηλαδή, όπου υπήρχε η λεγόμενη γλωσσική επαφή με τις γλώσσες αυτές. Αυτές οι δάνειες λέξεις έχουν ενσωματωθεί σε σημαντικό βαθμό στα ελληνικά αφού εκτός του ότι προφέρονται στα ελληνικά, επίσης κλίνονται και από αυτές έχουν παραχθεί και νέες λέξεις.

Πάντως η θέση της σύγχρονης γλωσσολογίας είναι ότι όλες οι γλώσσες είναι βεβαίως ισότιμες μεταξύ τους.

Οι λέξεις και η ιστορία τους

Έρευνα από τους: Δημήτρη Ηλιόπουλο (Γ1), Νεκταρία Κανέλλη (Γ3), Φωτεινή Μπαλκάμου (Γ1)

Με αφορμή τη συνέντευξη, στο πλαίσιο του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας, η ομάδα μας ανέλαβε να συγκεντρώσει ελληνικές λέξεις που δανειστήκαμε από την τουρκική γλώσσα. Επιχειρήσαμε επίσης να συντάξουμε έναν κατάλογο με ιδιωματικές και παροιμιακές εκφράσεις από την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας. Σκοπός μας ήταν να εξηγήσουμε τη σημασία που έχουν οι φράσεις σήμερα και να αναζητήσουμε ποια σημασία είχαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ή την περίοδο της Επανάστασης. Για τα αποτελέσματα της δράσης μας συμβουλευτήκαμε ένα λεξικό της τουρκικής γλώσσας και το ελληνικό ηλεκτρονικό λεξικό του Τριανταφυλλίδη

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/.

Ιδού μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα:

Δάνειες λέξεις από την τουρκική γλώσσα

1. ΕΝΔΥΣΗ: Γιακάς /yaka γιλέκο /yelek, Κόπιτσα /kopca, Τσάντα /canta
2. ΦΑΓΗΤΟ: Γιαούρτι /yoğurt, Καρπούζι /karpuz, Κεφτές /köfte, Κιμάς /kiyma
3. ΣΠΙΤΙ: Ντουλάπι /dolap, Τζάκι /ocak, Χαλί /hali
4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ/ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ: Λεβέντης /levant, Τεμπέλης /tembel, Τσιγκούνης /çingene, Χαλαλιζώ/χαλάλι /helâl, νάζι/ naz, Γλέντι /eğlenti, ζόρι /zor
5. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: Μανάβης/ manav, Μπακάλης/ bakkal, Μπογιατζής/ boyaci
6. ΙΑΤΡΙΚΗ: Χάπι/ hap, Σιρόπι/ şurup

Ιδιωματικές φράσεις: η σημασία τους σήμερα και κατά την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ή της Επανάστασης

Ιδιωματικές φράσεις	Νέα Ελληνική Γλώσσα	Τουρκική Γλώσσα
Α. Δεν σε βάλανε Δερβέναγα στο κεφάλι.	Δεν θέλουμε να μας ελέγχεις.	Ο Δερβέναγας ήταν ο τοπικός άρχοντας που είχε εξουσία και έλεγχε τους κατοίκους των υποδουλωμένων περιοχών.
Β. Ζει μπέικα	Ζει με όλες τις ανέσεις.	Τίτλος αξιωματικού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
Γ. Μας κουβαλήθηκε με το ασκέρι του	Ήρθε με την παρέα του	Ήρθε με το στρατιωτικό σώμα.
Δ. Άσε τα τερτίπια	Άσε τα κόλπα.	Άσε τα τεχνάσματα.
Ε. Νισάφι πια!	Φτάνει πια!	Μην είσαι υπερβολικός, συγκρατήσου!
Στ. Σήκωσε μπαϊράκι	Επαναστάτησε.	Σήκωσε σημαία.
Ζ. Μας έστειλε το μπουγιουρντί	Μας έστειλε τον λογαριασμό.	Μας προσκάλεσε.

Παροιμιακές εκφράσεις

Οι Χιώτες πάνε δυο δυο

Σημασία

Μία από τις ερμηνείες είναι: όταν ένας Τούρκος έβλεπε έναν Χιώτη να περπατά μοναχός του, τον έβλεπε να τον κουβαλήσει. Για αυτό το λόγο οι Χιώτες πήγαιναν στο δρόμο δυο δυο, ώστε όταν έβλεπαν Τούρκο, ανέβαινε ο ένας στην πλάτη του άλλου.

Βάστα Τούρκο να γεμίσω

Στις μάχες οι πολεμιστές καθυστερούσαν να γεμίσουν τα τουφέκια τους επειδή ήταν εμπροσθογεμή.

Τα αποτελέσματα της δράσης /έρευνας μάς οδήγησαν στα παρακάτω **συμπεράσματα**:

Το λεξιλόγιο μας διαθέτει πληθώρα τουρκικών λέξεων εξαιτίας της μακροχρόνιας περιόδου κατά την οποία η Ελλάδα υπήρξε υποδουλωμένη στους Τούρκους. Άρα η επιβεβλημένη γλώσσα από την οθωμανική αυτοκρατορία ήταν η τουρκική. Γενικότερα, όμως, οι σχέσεις μας με την γείτονα χώρα ήταν άρρηκτα συνδεδεμένες. Οπότε είναι φυσικό η γλώσσα μας να εμπεριέχει πολλά τούρκικα δάνεια.

Οι περισσότερες τούρκικες λέξεις που χρησιμοποιούνται στη γλώσσα μας δεν μεταφράζονται στην ελληνική. Επομένως, είναι δύσκολο να αποδοθεί η κυριολεκτική τους σημασία. Ωστόσο, είναι εξαιρετικά χρήσιμες στον καθημερινό λόγο και λιγότερο εύχρηστες στον επίσημο. Άλλες τούρκικες λέξεις έχουν αντικατασταθεί από ελληνικές.

Βέβαια, όσο πιο πολύ χρησιμοποιούμε μια ξένη λέξη τόσο πιο πολύ ενσωματώνεται στο λεξιλόγιο μας. Για αυτό από τη στιγμή που προφέρουμε στα Ελληνικά τις τούρκικες λέξεις, αυτές γίνονται κομμάτι της γλώσσας μας. Για παράδειγμα, η λέξη «κουβάς» όχι μόνο κλίνεται στην ελληνική αλλά και από αυτήν παράχθηκε και η λέξη «κουβαδάκι». Με αυτόν τον τρόπο όχι μόνο δεν αλλοιώνεται η αυθεντικότητα της γλώσσας μας αλλά εμπλουτίζεται και με παραπάνω στοιχεία.

Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η γλώσσα είναι ένας **ζωντανός οργανισμός που συνεχώς μεταβάλλεται**. Ο οποίος ποτέ δεν παύει να δέχεται επιδράσεις από άλλες γλώσσες και να εμπλουτίζεται με καινούργιες λέξεις. **Οι γλώσσες, λοιπόν, δεν γνωρίζουν εθνικά όρια και σύνορα. Επηρεάζονται, δανείζονται η μία από την άλλη και εξελίσσονται δυναμικά.**

Για ποια ελευθερία μιλάμε;

Της Ανδριάνας Σκαλτσά (Γ2)

Η ελευθερία είναι μια έννοια πολυσύνθετη που συνδέεται με την απουσία κάθε μορφής καταναγκασμού και καταπίεσης και σήμερα είναι αρκετά πιο ευρεία και αφορά πολλούς τομείς της ανθρώπινης ζωής. Με την επανάσταση του 1821 αγωνιστήκαμε για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και την εθνική μας ελευθερία την οποία τελικά κατακτήσαμε. Έτσι μπορούμε σήμερα να ζούμε σε μία ανεξάρτητη χώρα αναπτύσσοντας ελεύθερα τις οικονομικές μας δραστηριότητες, εκφράζοντας ελεύθερα τη γνώμη μας και καλλιεργώντας τον δικό μας πολιτισμό και αξίες.

Μιλώντας για την ελευθερία ως έφηβοι κυρίως εννοούμε την ελευθερία να ορίσουμε τη ζωή μας, να κάνουμε επιλογές και να παίρνουμε αποφάσεις γι' αυτή. Θέλουμε να εκφράζουμε την άποψη μας και να εισακούγεται, κάτι που σε πολλές περιπτώσεις μας στερείται με τη δικαιολογία ότι δεν είμαστε αρκετά ώριμοι ούτε γνωρίζουμε επαρκώς το θέμα ώστε να κρίνουμε τι είναι καλύτερο. Οι καθημερινές διαδηλώσεις και πορείες συχνά είναι ο τρόπος των νέων να αντιταχθούν στα στερεότυπα της κοινωνίας και να διεκδικήσουν να εισακουστεί η φωνή τους.

Γενικότερα, η ανθρωπότητα έχει κάνει πρόοδο στο θέμα της κατάκτησης των ατομικών ελευθεριών και δικαιωμάτων. Όλοι υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να υπάρχουν διακρίσεις ανάμεσα σε φυλές, φύλα, θρησκείες και τα δικαιώματα κάθε πολίτη οφείλουν να γίνονται σεβαστά όποιος κι αν είναι αυτός. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετοί κίνδυνοι που ακόμα και σήμερα απειλούν κυρίως την εσωτερική ελευθερία του σύγχρονου ανθρώπου και τις περισσότερες φορές δεν είναι ορατοί.

Η τεχνολογία, αυτή που έχει προσφέρει λύσεις σε τόσα καθημερινά προβλήματα, μπορεί να αποτελέσει παράγοντα υποδούλωσής του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η προπαγάνδα που μπορούν να ασκούν τα Μέσα Μαζικής

Ενημέρωσης
ελέγχοντας
ανθρώπινες

συνειδήσεις και
κατευθύνοντας τις
ανθρώπινες πράξεις.
Ο άνθρωπος
υποδουλώνεται χωρίς
να το συνειδητοποιεί,
γίνεται αιχμάλωτος
των προτύπων που
προβάλλουν.

Ιδιαίτερα, στις
μέρες μας η ελευθερία
είναι περιορισμένη
λόγω των συνθηκών
της πανδημίας, που η
ανάγκη αντιμετώπισής
της μας έχει
αναγκάσει να μείνουμε

Θεόδωρος Παπουτσής (Γ2)

κλεισμένοι στα σπίτια μας για πάνω από ένα χρόνο. Οι συνεχείς παρατάσεις της καραντίνας μας έχουν στερήσει την ελευθερία να μπορούμε να βγούμε έξω και να πάμε μία βόλτα, να δούμε τους φίλους μας, να βρεθούμε στο σχολείο με τους συμμαθητές μας αλλά και το δικαίωμα της διασκέδασης και της ευτυχίας. Πολλοί άνθρωποι συμβιβάζονται με τα μέτρα και περιμένουν υπομονετικά να τελειώσει αυτό το μαρτύριο, αλλά υπάρχουν και πολλοί που συμπεριφέρονται ανεύθυνα και άδικα προς αυτούς που κάνουν προσπάθειες. Η αλήθεια είναι ότι όντως περιορίζεται η ελευθερία μας, αλλά πρώτο έρχεται το δικαίωμα στην υγεία και για να έχουμε υγεία πρέπει να ακολουθούμε κανόνες που ορίζονται από τους ειδικούς για την προστασία μας.

Επομένως, όσο κι αν νιώθουμε καταπίεση και σκλαβιά πρέπει να θυμόμαστε ότι αυτός είναι ο μόνος δρόμος για να βγούμε από την πανδημία και να κρατήσουμε τον εαυτό μας και τους αγαπημένους μας ασφαλείς.

Τα γεγονότα από την αντίθετη πλευρά

Της Νεκταρίας Κανέλλη (Γ3)

Πρόσφατα γιορτάσαμε με τιμές και υπερηφάνεια τα 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, ένα γεγονός με παγκόσμια σημασία. Πολλά μνημεία ξένων χωρών «φιλοξένησαν» την ελληνική σημαία, γεμίζοντας χαρά τους Έλληνες. Πώς «βλέπει» όμως τα γεγονότα η αντίπαλη πλευρά;

Ας ρίξουμε μια ματιά στην οπτική της και ας συγκρίνουμε με όσα γνωρίζουμε και διαβάζουμε στα βιβλία!

Η πιο αξιοσημείωτη διαφορά βρίσκεται στον όρο που χρησιμοποιούν οι δύο πλευρές για να αποδώσουν το γεγονός. Οι Τούρκοι δεν δέχονται πως το 1821 έγινε μια «Επανάσταση» αλλά μια «Εξέγερση»¹ (Rum İsyani= Ελληνική Εξέγερση).

¹ Τουρκικό σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας (Υπουργείο Εθνικής Εκπαίδευσης), Έτος 2019, Α Έκδοση, 11^η Τάξη, Σελίδα 99: «[...] Η

Εξέγερση που ξεκίνησε στην Πελοπόννησο, γρήγορα εξαπλώθηκε και στα νησιά. Κατά τη διάρκεια της Εξέγερσης [...]»

Θεωρούν ότι απελευθερώθηκαν περιοχές που δεν ήταν ελληνικές αλλά οθωμανικές ή περιοχές άλλων εθνότητων. Κατά αυτούς, οι Έλληνες που εξεγέρθηκαν αφήφισαν «τα πλούσια» προνόμια που τους είχαν δοθεί, για εθνικούς και θρησκευτικούς λόγους.² Θεωρούσαν μάλιστα πως τα προνόμια αυτά ήταν περισσότερα για τους Έλληνες σε σχέση με άλλους χριστιανούς, που βρίσκονταν υπό την τουρκική κυριαρχία.

Στα σχολικά βιβλία τους, τονίζεται επίσης η συνεισφορά των ξένων στην Επανάστασή μας και κυρίως των Ρώσων. Ρωσία και Γαλλία σε μικρότερο βαθμό, όχι μόνο βοήθησαν αλλά ώθησαν τους Έλληνες να επαναστατήσουν. Οι Έλληνες κυκλοφορούσαν με τα καράβια τους, χάρη στη ρωσική σημαία, ενώ, μετά τη Γαλλική Επανάσταση, διαδόθηκαν εύκολα οι απελευθερωτικές ιδέες στους σκλαβωμένους ραγιάδες.

Όσον αφορά τη Φιλική Εταιρεία, οι Τούρκοι διαφοροποιούνται ως προς τον όρο «Φιλική». Χρησιμοποιούν τη λέξη «Εθνική», αποδίδοντας την ίδρυσή της σε όλο το ελληνικό έθνος με πρωτεργάτες δύο Έλληνες, τον Νικόλαο Σκουφά και τον Εμμανουήλ Ξάνθο, και έναν Βούλγαρο τον Αθανάσιο Τσακάλωφ. Θεωρούν επίσης ότι υποστήριξε την Εταιρεία και ο ίδιος ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως σε συνεργασία με τον Τσάρο της Ρωσίας³.

Η Επανάσταση ως γεγονός είναι η μελανή σελίδα της ιστορίας τους. Θρηνούν για τις απώλειες των αμάχων Τούρκων

από τις βιαιότητες των Ελλήνων στην Τριπολιτσά και περιγράφουν το γεγονός ως γενοκτονία⁴! Τα σχολικά τους εγχειρίδια δίνουν έμφαση στην «αχαριστία» των Ελλήνων, που δεν εκτίμησαν τα ξεχωριστά «προνόμια» που τους δόθηκαν σε σχέση με άλλους λαούς.

Ωστόσο, παρά τις διαφωνίες, υπάρχουν σημεία σύγκλισης, όπως: α) Η επιρροή της Γαλλικής Επανάστασης β) Η σημασία της εξέγερσης του Αλή Πασά ενάντια στον σουλτάνο, γεγονός που βοήθησε την Επανάσταση.

Εν κατακλείδι, καθίσταται σαφές ότι η ιστορία δεν είναι πάντα αντικειμενική. Οι διαφορές υπερτερούν επειδή η κάθε πλευρά προσάρμοσε τα γεγονότα στο πώς τα βίωσε κι έτσι δικαιολογείται η διαφορετική στάση των δύο λαών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<https://www.mixanitouxronou.gr/ti-grafoun-ta-tourkika-scholika-vivlia-gia-tin-elliniki-epanastasi-tou-1821/>

https://www.huffingtonpost.gr/entry/pos-vlepoen-oi-toerkoi-ten-epanastase-toe-1821-kai-ti-lathe-kanoeme-ste-istorioyrafia-mas-gr_601e495fc5b6c56a89a123be

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/701016>

(Doktor Ali Fuat Örenç – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı)

Απόστολος Γιαννακόπουλος (Β3)

² Τουρκικό σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας (Υπουργείο Εθνικής Εκπαίδευσης), Έτος 2019, Α Έκδοση, 11^η Τάξη, Σελίδα 99: «[...] 50.000 Μουσουλμάνοι που ζούσαν στην Πελοπόννησο ή έφυγαν κρυφά για να σωθούν ή σκοτώθηκαν από τους Έλληνες. [...]»

³ Τουρκικό σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας (Υπουργείο Εθνικής Εκπαίδευσης), Έτος 2019, Α Έκδοση, 11^η Τάξη, Σελίδα 99: «[...] Στην εξέγερση έπαιξε σημαντικό ρόλο κυρίως η Ρωσία, το Ελληνικό Πατριαρχείο και τα άλλα Ευρωπαϊκά Κράτη [...]»

⁴ Διδακτορική διατριβή «Οι Τούρκοι της Πελοποννήσου που σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια της Ανεξαρτησίας της Ελλάδας» του Doktor Ali Fuat Örenç, 2011, Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, Σχολή Ιστορίας, Τμήμα Μοντέρνας Ιστορίας: «[...] Τα άγρια εγκλήματα που διέπραξαν οι Έλληνες στους Τούρκους κατά τη διάρκεια της Ανεξαρτησίας τους, είχαν χαρακτηριστικά γενοκτονίας [...]»

Επανάσταση: πηγή έμπνευσης και δημιουργίας

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Foustanelas12.jpg#/media/Αρχείο:Foustanelas12.jpg>

Δύο αντικείμενα αφηγούνται...

Όμιλος: Νεανική Λογοτεχνία και Δημιουργική Γραφή– Υπεύθυνη καθηγήτρια: Αλεξία Φωτεινή Σταμούλη, ΠΕ02

Της Σοφίας Μπάκου (Α1)

Η κα Φουστανέλα

Γεια σας παιδιά! Ονομάζομαι Φουστανέλα και η αλήθεια είναι πως έχω γεράσει πια! Γεννήθηκα τον 11^ο αιώνα, όμως οι επιστήμονες δεν έχουν καταλήξει ακόμη για την προέλευσή μου, οπότε δεν μπορώ να σας πω με σιγουριά. Άλλοι πιστεύουν πως είμαι εξέλιξη του ανδρικού δωρικού χιτώνα, άλλοι υποστηρίζουν ότι προέρχομαι από ρωμαϊκό στρατιωτικό ένδυμα και κάποιοι άλλοι, πάλι, αναγνωρίζουν ινδικές επιρροές πάνω μου. Τέλος πάντων... Οι περισσότεροι θα με γνωρίζετε από την Ελληνική Επανάσταση του 1821, σωστά; Εγώ, όμως, θα σας πω τώρα κάποιες πληροφορίες, που ίσως να μη γνωρίζετε για εμένα.... Όλοι οι Έλληνες δε με φορούσαν με τον ίδιο τρόπο. Στους καπεταναίους και τους γέροντες ήμουν μακριά, ίσα με το γόνατο και κάτω ακόμα, με πυκνά και πολλά λαγκιόλια, ευρέως γνωστά ως δίπλες. Για τα παλικάρια και τους νεότερους ήμουν κοντύτερη, ως τους μηρούς, και πιο ελαφριά με λιγότερες δίπλες. Όχι να το παινευτώ, αλλά εκείνη την

εποχή ήμουν καθιερωμένη σ' όλη την τότε Ελλάδα. Για αυτό όσους έρχονταν απ' το εξωτερικό ντυμένοι «ευρωπαϊκά» τους φώναζαν, πειραχτικά, «ψαλιδοκέριδες» ή «σπλινάντερους» και αντίστοιχα τους νησιώτες και τους ναυτικούς, με τις βράκες, τους λέγανε «ντουντούμηδες» ή «χαλντούπηδες». Επιπλέον, αξίζει να σας πω πως, παρόλο που ήμουν καμωμένη από λευκό ύφασμα, σπάνια κρατούσε για πολύ η όψη μου, μιας και η χρήση μου από τους πολεμιστές ήταν πολλαπλή. Με έμένα σκούπιζαν το πρόσωπό τους και τα χέρια τους, τον σουγιά τους και καμιά φορά τ' άρματά τους, ακόμη! Πολλά παλικάρια για να μην πιάσω εύκολα «λέρα» με άλειφαν με ξύγκι! Βέβαια, ας μην ξεχνάμε και τους εύζωνες που στέκουν αγέρωχα μπροστά από τη Βουλή, φορώντας με ολόλευκη και πεντακάθαρη! Τα χρυσά μου τα παιδιά! Α, να σας ρωτήσω: το ξέρατε ότι αποτελούμαι από 400 πιέτες, όσα, δηλαδή, και τα χρόνια υποδούλωσης των Ελλήνων υπό τον τουρκικό ζυγό; Λοιπόν, πρέπει να φύγω τώρα, γιατί με περιμένουν στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο!

Ένα στεφάνι δόξας

«Και στην κόμη στεφάνι φορεί, γεναμένο από λίγα χορτάρια πού 'χαν μείνει στην έρημη γη»

Διονύσιος Σολωμός

Του Αθανάσιου-Ίαν Νικολόπουλου (Α1)

Με βλέπεις; Ένα απλό στεφάνι είμαι από ξερά χόρτα. Τι γυρεύω εδώ στη Ζάκυνθο παρέα με τη στάχτη και το επίγραμμα του Σολωμού; Άκου λοιπόν την ιστορία μου.

Φύτρωνα στο Ωραιόκαστρο, την επονομαζόμενη Μαύρη Ράχη. Ήμουν θυμάρι πάνω στην έρημη, καμένη γη των Ψαρών. Ώσπου μια μέρα οι μαθητές του Δημοτικού κατέκλυσαν την πλαγιά και μάζεψαν ξερά φύλλα. Με πήραν λοιπόν και με έφτιαξαν ένα όμορφο, λιτό στεφάνι. Με τυραννούσε η περιέργεια τι θα με κάνουν. Δεν ήμουν στεφάνι από φύλλα ελιάς ή δάφνης για να στεφανώσω κάποιον νικητή. Άκουσα όμως τις κουβέντες τους και κατάλαβα. Η τιμή που μου έκαναν ήταν πολύ μεγαλύτερη, θα με έστελναν δώρο, ως δείγμα ευγνωμοσύνης μαζί με

λίγη στάχτη από το νησί μας στο νησί του εθνικού ποιητή μας, του Διονύσιου Σολωμού. Θα έπαιρνα μέρος στις εορταστικές εκδηλώσεις στη Ζάκυνθο για τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του Σολωμού. Μετά από ένα μακρύ ταξίδι πολλών ωρών έφτασα στο νησί και ήταν πολύ συγκινητικό. Οι εκδηλώσεις με συγκλόνισαν.

Από τότε παραμένω στο μουσείο σε μια ιδιαίτερη προθήκη, για να θυμίζω σε όλους τον αγώνα των Ψαριανών για την ελευθερία, αλλά και το συγκλονιστικό επίγραμμα του Σολωμού «Η καταστροφή των Ψαρών», που είναι σύμβολο της δόξας της ελληνικής ψυχής.

Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς και την εταιρεία Playmobil παρουσιάζουν την έκθεση: «Το '21 Αλλιώς: Η Ελληνική Επανάσταση σε διοράματα Playmobil» Στόχος της έκθεσης είναι μια πρωτότυπη και ιστορικά τεκμηριωμένη προσέγγιση αυτής της ιστορικής περιόδου που απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες, από τα νήπια έως τους ηλικιωμένους που μεγάλωσαν με παιχνίδια playmobil. Η έκθεση περιλαμβάνει περισσότερα από 20

Τα playmobil στην Επανάσταση

Του Αθανάσιου-ΐαν Νικολόπουλου (Α1). Όμιλος: Νεανική Λογοτεχνία και Δημιουργική Γραφή- Υπεύθυνη καθηγήτρια: Αλεξία Φωτεινή Σταμούλη, ΠΕ02

διοράματα, κατασκευασμένα από φιγούρες και εξαρτήματα Playmobil.

Η έκθεση ξεκινά με μια αναπαράσταση του Παρθενώνα. Ακολουθεί ένα χρονολόγιο των ετών 1821-1830. Τα διοράματα αναπαριστούν σκηνές όπως: ένα ελληνικό χωριό του 19^{ου} αιώνα, μια ναυμαχία ελληνικού και τουρκικού στόλου, ένα σκλαβοπάζαρο, τον όρκο των Φιλικών, τον Αλέξανδρο Υψηλάντη να διαβαίνει τον Προύθο ποταμό, την Πολιορκία της Τριπολιτσάς, την έξοδο του Μεσολογγίου, το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη, τον θάνατο του Αλή Πασά, τη δολοφονία του Καποδίστρια και τον Κανάρη να πυρπολεί την τουρκική ναυαρχίδα. Επίσης, ιδιαίτερη σημασία για εμάς

στην Πάτρα έχει η παράδοση του τουρκικού στρατού στον Μαιζόν και το διόραμα με τον Γεωργάκη Ολύμπιο που ανατινάσσει τη μονή Σέκου. Επιπλέον, οι πρωταγωνιστές της Επανάστασης που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των γεγονότων αποδίδονται σε φιγούρες Playmobil και συνοδεύονται από σύντομο βιογραφικό.

Είναι μια βαθιά συγκινητική έκθεση, καθώς ζωντανεύει στο μυαλό μας στιγμές της ελληνικής επανάστασης. Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι και μια ευρηματική έκθεση, καθώς αποδίδει με προσιτό τρόπο για τα μικρά παιδιά τις πολεμικές και βίαιες σκηνές. Είναι μια έκθεση που θα χαρούν όλες οι ηλικίες.

Παρουσίαση λογοτεχνικού βιβλίου

Της Αλεξάνδρας Κοσιώνη (Γ1)

Τίτλος: **Μάγκας**
 Συγγραφέας: **Πηνελόπη Σ. Δέλτα**
 Λογοτεχνικό γένος: **Πεζογραφία**
 Κειμενικό είδος: **Μυθιστόρημα**
 Εκδοτικός οίκος: Εκδόσεις ΜΙΝΩΑΣ
 Χρονολογία έκδοσης: Φεβρουάριος 2012
 (πρώτη κυκλοφορία του βιβλίου έγινε το 1935)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η ιστορία μας εξελίσσεται σε ένα εύπορο σπίτι στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου στις αρχές του 20^{ου} αι, όπου ένα μικρό και χαριτωμένο φοξ τεριέ, ο Μάγκας, για να γλιτώσει μια τιμωρία θα βρεθεί να περιπλανιέται από τα όμορφα σαλόνια της οικογένειας του, έξω στο δρόμο. Θα γνωρίσει έναν αδέσποτο σκύλο, τον Αφράτο, ο οποίος θα βοηθήσει τον Μάγκα από καλοαναθρεμμένο κουτάβι να γίνει πιο ώριμος, να εκτιμά περισσότερα πράγματα και να σταματήσει να δημιουργεί ζημιές και προβλήματα.

Κατά την αφήγηση, αποτυπώνονται, στις διηγήσεις της γιαγιάς αλλά και του κηπουρού της οικογένειας, Βασίλη, διάφορα στιγμιότυπα της Ελληνικής Επανάστασης και του Μακεδονικού Αγώνα, πράγμα που κάνει ιδιαίτερη εντύπωση στον μικρό μας φίλο.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Τα βασικά πρόσωπα της πλοκής του μυθιστορήματος είναι τα εξής:

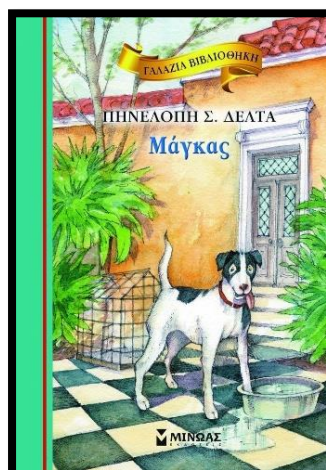
Ο σκύλος και βασικός χαρακτήρας του βιβλίου, ο **Μάγκας**, παιχνιδιάρης, σκανδαλιάρης και φιλομαθής που αγαπάει πολύ τις περιπέτειες, η **οικογένεια Βασιωτάκη**, τα αφεντικά του Μάγκα. Ο Μάγκας αγαπάει πολύ τον μικρό γιο της οικογένειας και το αφεντικό του, τον **Λουκά** και λατρεύει τα ατελείωτα χάδια των διδύμων, **Άννας και Λίζας**. Στο τέλος όμως φεύγει μαζί με τον μεγαλύτερο γιο της οικογένειας, τον **Μήτσο**, για την Ελλάδα.

Η Γιαγιά της οικογένειας. Η γιαγιά είναι ένα πολύ αγαπητό πρόσωπο της ιστορίας. Επισκέπτεται την οικογένεια λίγο μετά

την άφιξη της στην Αλεξάνδρεια και αφηγείται στα παιδιά ιστορικά γεγονότα απ' την επανάσταση του 1821.

Η οικογένεια Σαρδελίδη με κύριο πρόσωπο τον γιο και ξάδελφο των παιδιών, **Βρασίδα**, ο οποίος συνηθίζει να βάζει τα παιδιά σε μεπλάδες.

Οι υπηρέτες και οι οικονόμοι του σπιτιού της οικογένειας με βασικό πρόσωπο τον κηπουρό **Βασίλη** ο οποίος αποκαλύπτεται ότι συμμετείχε στη Μακεδονική επανάσταση. Στο τέλος αυτός, με τη βοήθεια του Μήτσου, πηγαίνουν στη Μακεδονία.

Ο Περικλής, ο οποίος είναι **ξάδελφος των παιδιών**. Όταν πεθαίνει ο παππούς του, έρχεται από την Κρήτη για να μείνει με την οικογένεια. Στο τέλος συνοδεύει τον Βασίλη στο ταξίδι του.

Ο σκύλος και φίλος του Μάγκα, Αφράτος. Τον συνοδεύει στις περιπέτειες του κι αν και γέρικο σκυλί παραμένει πιστός στον φίλο του.

Άλλα ζώα όπως αλογα, γαϊδουράκι, γάτες, σκύλοι, καναρίνι, κότες και παπάκια παρελαύνουν στις σελίδες του βιβλίου.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ένα διασκεδαστικό και ευχάριστο βιβλίο, αφού αφηγητής είναι ένα αξιολάτρευτο σκυλάκι, ο Μάγκας, πράγμα που κάνει τον αναγνώστη να νιώθει πως συμμετέχει και ο ίδιος στα γεγονότα τις ιστορίας.

Κατά τη γνώμη μου είναι **ένα ιστορικό μυθιστόρημα γιατί παρουσιάζονται και ιστορικά γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης και του Μακεδονικού Αγώνα. Ο Μάγκας ακούει τη γιαγιά να αφηγείται την καταστροφή της Χίου το 1822, τις ηρωικές πράξεις εκείνων που υπέφεραν κατά τον οθωμανικό ζυγό, τις ολοζώντανες περιγραφές της από την πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου τον Οκτώβριο του 1822. Στις σελίδες του βιβλίου ζωντανεύουν ο Μάρκος Μπότσαρης και η γενναιότητά του μαζί με τους άνδρες του, τους**

Σουλιώτες. Ζωντανεύει επίσης ο αγώνας των πολιορκημένων του Μεσολογγίου από τον Απρίλιο του 1825 έως τον Απρίλιο του 1826, τη δεύτερη μεγαλύτερη πολιορκία. Επιπλέον, γίνεται λεπτομερής αναφορά στον ηρωικό θάνατο του Παύλου Μελά ή αλλιώς Μίκη Ζέζα.

Εκτός όμως από τα ιστορικά γεγονότα και το ιστορικό πλαίσιο, η αγάπη για αυτό το βιβλίο οφείλεται και στις αξίες που προβάλλει όπως η αξία της οικογένειας, το δέσιμο που έχουν τα μέλη της μεταξύ τους, η αγάπη τους για τα ζώα, η καλοσύνη τους και η αγάπη τους για την Ελλάδα. Επιπλέον, σημαντικό δίδαγμα είναι η γενναιότητα των ηρώων της επανάστασης και του Μακεδονικού Αγώνα. Είναι συγκινητικό που στο τέλος τα δύο μέλη της οικογένειας, όπως και ο ίδιος ο Μάγκας, βάζουν τους εαυτούς τους σε κίνδυνο για να βοηθήσουν έναν άλλο άνθρωπο. Το βιβλίο αναφέρεται κυρίως σε παιδιά και εφήβους, αλλά είμαι σίγουρη πως ο καθένας μπορεί να το διαβάσει. Το συστήνω ανεπιφύλακτα σε όλους, μικρούς και μεγάλους!

Ξέχασα να σας πω. **Το διάβασα όταν ήμουν παιδί, το ξαναδιάβασα τώρα που είμαι έφηβη. Νομίζω ότι θα το διαβάσω και ως ενήλικη.**

Παραμύθι

Η φιλία στα χρόνια του πολέμου

Της Νεκταρίας Κανέλλη (Γ3). Όμιλος: Φιλολογικές Διαδρομές- Υπεύθυνες καθηγήτριες: Σοφία Μανωλοπούλου, ΠΕ02 και Θεανώ Ποταμιάνου, ΠΕ02

Μια φορά και έναν καιρό, σε ένα μικρό χωριουδάκι της Πελοποννήσου, ζούσαν δύο χαριτωμένα και αγαπημένα, αγόρια ηλικίας εννέα ετών που είχαν βέβαια μια βασική διαφορά· το ένα αγόρι ήταν ελληνόπουλο και το άλλο παιδί καταγόταν από την Τουρκία.

Ήταν πολύ αγαπημένοι και δεμένοι μεταξύ τους. Όλη την ημέρα την περνούσαν μαζί. Όμως οι οικογένειές τους δεν ήταν ευχαριστημένες από αυτή την φιλία. Εννοείται πως και τα παιδιά στενοχωριούνταν από αυτή την κατάσταση καθώς δε μπορούσαν να μοιραστούν τη χαρά τους με την οικογένειά τους. Όσο πλησίαζε ο καιρός της ελληνικής επανάστασης η κατάσταση ανάμεσα στις οικογένειές τους επιδειωνόταν. Ιδιαίτερα η οικογένεια του Μεχμέτ ήταν πολύ ανήσυχη καθώς όλοι φοβόντουσαν για τη ζωή τους. Ωστόσο, προβλήματα δεν προέκυπταν συχνά. Και οι δύο πλευρές ήταν δυσαρεστημένες από αυτή τη συγκατοίκηση, όμως πλέον είχαν συνηθίσει.

Μια μέρα όταν ο Δημήτρης έφερε τον φίλο του στο σπίτι του για να παίξουν, η οικογένειά του τρελάθηκε! Έδιωξαν το παιδί με άγριο τρόπο και

απαγόρευσαν στον γιο τους να ξαναδεί τον φίλο του. Το παιδί για τρεις ολόκληρες μέρες δε βγήκε από το σπίτι του, ούτε μίλησε σε κανέναν. Δε μιλούσε στους γονείς του και συνέχεια ήταν στενοχωρημένο. Δυστυχώς για αυτόν, η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε για τρεις ακόμα εβδομάδες, μέχρι την ημέρα που ξέσπασε η Επανάσταση.

Όλοι στο χωριό, μετά το ξέσπασμα της επανάστασης, άρχισαν να συμπεριφέρονται βίαια στους Τούρκους της περιοχής. Ο Δημήτρης βλέποντας αυτή την κατάσταση ανησυχούσε πολύ για τον φίλο του, όμως δε μπορούσε να κάνει κάτι. Μια μέρα καθώς ήταν κλεισμένος στο δωμάτιό του, άκουσε τους γονείς του να ψιθυρίζουν πως οι επαναστάτες πήγαιναν να σκοτώσουν τον Μεχμέτ και την οικογένειά του. Αμέσως το έσκασε από το παράθυρο του δωματίου του και πήγε να σώσει τον φίλο του.

Όταν έφτασε εκεί, οι επαναστάτες είχαν πιάσει τους γονείς του φίλου του και το παιδί και ετοιμάζονταν να τους σκοτώσουν. Το παιδί, όταν είδε αυτό το θέαμα, τρόμαξε και άρχισε να φωνάζει:

-Τι κάνετε εκεί, αφήστε τους! Δε ντρέπεστε; Τόσα χρόνια μαζί με

αυτούς τους ανθρώπους δε ζούμε; Τι σας έκαναν; Σας έβλαψαν ποτέ; Αυτοί απλοί άνθρωποι είναι, άλλοι είναι οι ένοχοι. Δε σας πληγώνει το γεγονός πως τιμωρείτε αθώο κόσμο; Αφήστε, σας παρακαλώ, τον φίλο μου και την οικογένειά του.

Οι επαναστάτες ντράπηκαν με τα λόγια του μικρού παιδιού και συνειδητοποίησαν πως όλοι ήταν αθώοι απλά πλήρωναν τα λάθη των δυνατών. Φυσικά άφησαν την οικογένεια του Μεχμέτ ελεύθερη και τους υποσχέθηκαν πως δε θα τους βλάψουν. Οι γονείς του Μεχμέτ ευχαρίστησαν το μικρό αγόρι που τους έσωσε και οι σχέσεις ανάμεσά τους αποκαταστάθηκαν. Η οικογένεια του Δημήτρη ακούγοντας πως οι επαναστάτες δεν σκότωσαν την οικογένεια του Μεχμέτ συμφιλιώθηκαν μαζί τους και μάλιστα τους προσκάλεσαν να έρθουν να μείνουν μαζί τους για να είναι περισσότερο ασφαλείς! Πέρασε ο καιρός, η επανάσταση τέλειωσε, η Ελλάδα έγινε ανεξάρτητο κράτος όμως οι δύο οικογένειες δε χώρισαν! **Έμειναν μαζί για πάντα και έζησαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα!**

Ποιήματα

Των: Ανδριάνας Πλούμη (Α3) και Σοφίας Μπάκου (Α1)

Όμιλος: Φιλολογικές Διαδρομές- Υπεύθυνες καθηγήτριες: Σοφία Μανωλοπούλου, ΠΕ02 και Θεανώ Ποταμιάνου, ΠΕ02

Ξημέρωνε... Οι Έλληνες ήταν σε ιδιαίτερα άσχημη ψυχολογική κατάσταση, όμως ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης τους μίλησε, με σκοπό να τους εμψυχώσει για να εξοντώσουν τον τουρκικό ζυγό.

Ο λόγος του:

« Ελάτε λεβέντες μου, πάμε δυναμικά τη λευτεριά μας να αποκτήσουμε ξανά.

Την πατρίδα μας την Ελλάδα να εκπροσωπήσουμε, άξια για εμάς να πολεμήσουμε.

Τα αγρίμια να εκφοβίσουμε, ώστε ήσυχους να μας αφήσουνε.

Για τον θάνατο τον συντρόφων μας να εκδικηθούμε, που έπεσαν ηρωικά για να σωθούμε.

Ελάτε παλικάρια μου πάμε για τη λευτεριά!»

Ωστόσο οι Τούρκοι εύκολα δε θα τους αφήσουν την ανεξαρτησία τους να ανακτήσουν, και τον λαό τους να συντρίψουν.

Στην άλλη πλευρά, ο αρχηγός των Τούρκων μιλά στους άντρες του, άγρια κι επιθετικά, φοβίζοντάς τους, αλλά και πείθοντάς τους τον εχθρό να κατακτήσουν στη μάχη που σκόπευαν να ξεκινήσουν...

Ο λόγος του:

«Ακούστε με στρατιώτες μου, που άξια τον λαό μας οφείλετε να εκπροσωπήσετε, τους Έλληνες να συντρίψετε και δυνατά να πολεμήσετε. Τα άλογα να καβαλήσετε

και με τα σπαθιά σας να ορμήσετε.

Στη μάχη φερθείτε σκληρά, με τα τόξα να καρφώσετε τον εχθρό στην καρδιά!

Χτυπήστε τους και βασανίστε τους, έως ότου αίμα να φτύσουν στη μελλοντική μας γη και να φωνάξουν "Είμαστε δειλοί!"

Αυτά σας λέω μόνο μικρά μου στρατιωτάκια, γιατί αυτούς αν δε νικήσετε θα γίνετε κομμάτια!»

Αυτά είπε ο Τούρκος αρχηγός και έφυγε, όπως πάντα, σιωπηλός και αποφασιστικός, και με μια ματιά άγρια ο στρατός του στάθηκε ολοταχώς.

Ευάγγελος Μπαρούχας (Β1) – Έμπνευση από το ποίημα του Α. Κάλβου «Εις Σάμον»

Σταυρόλεξο

Των: Νεκταρίας Μαμασιούλα (Α3) και Μαριέττας Μπάμπαλη (Α3)

Οριζόντια	Κάθετα
6. Αλώθηκε η...από τον Γέρο του Μοριά	1. Ιδρυτικό Μέλος της Φιλικής Εταιρείας
7. Η πρώτη πόλη που απελευθερώθηκε στις 23/3/1821	2. Εκεί διαλύθηκε ο Ιερός Λόχος
11. Εκεί ηττήθηκε ο Παπαφλέσσας	3. Ζωγράφος που απεικόνισε τη Σφαγή της Χίου
13. Εκεί βρήκε τραγικό θάνατο ο Αθανάσιος Διάκος	4. Στη μάχη της Γραβιάς πρωταγωνίστησε ο Οδυσσέας Ανδρούτσος
14. Στη μάχη του... πέθανε ο Μάρκος Μπότσαρης	5. Πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας
15. Πασάς που ηττήθηκε στα Δερβενάκια	8. Εκεί γεννήθηκαν ο Μάρκος Μπότσαρης και ο Κίτσος Τζαβέλας
16. Μεγάλος πυρπολητής από τα Ψαρά	9. Νησί που καταστράφηκε στις 22/6/1824
	10. Κατέστρεψε τον Τουρκοαιγυπτιακό στόλο στη Ναυμαχία του Γέροντα
	12. Η βοήθεια των Μεγάλων Δυνάμεων σε αυτή τη Ναυμαχία...

Επανάσταση του 1821

